

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23903
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	41
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 41

DIOSPYRUS
TO
DISGRACE

12000

diospyros n II कसल कालबीजकः L.

Diospyros-ebenaster n III अम्होर: L—

शिरवीन्दु: L.

D
Diospyros embryopteris m II तिन्दु m L

(also तिन्दिनी ~~hal~~) - तिन्दुकः MBh, R, Susk,

Var Bds, etc - तिन्दुकि. ~~h~~ L, तिन्दुलः L.

II ~~वेन्दु~~ m L - लनुका Npr - दीर्घनखी L

दीर्घशस्त्रः L - पारावतः MBh, Hariv, Susk —

समणः L (U. L. शण) - शितिसाखः L —

स्फूर्जकः, स्फूर्जनः L - स्यन्दकः, स्यन्दनि m L

2 I (the fruit) तुम्बुरु m Susk 4.6.42.67 &

118, Pāṇ 6.1.143, Kās', तुम्बुरु MBh I, BhP,

तुम्बुरी, तुबरी L — पारावतम् Hariv, Susk.

2II स्फुरफलः L, तुम्बुरु.

3 (the plant) कालस्कन्धः Susk.

a bad fruit of the plant Diospyros

embryopteris कुतुम्बुरु n (Pāṇ 6.1.143)

Kās derived from Diospyros

embryopteris (tinduka) होग्ग mt (इ)n

12004

3

Sus'z 6. 40.36 a kind of ebony

(Diospyros embryopteris) dog m L.

Diospyros glutinosa \approx III केन्द्रक: L.

२

Diospyros Tomentosa II काकतिन्दु

काकतिन्दुकः - मर्कटेन्दु L (prob मर्कट-
तिन्दु).

III काकाशः L काकाशकः MBH - काकेन्दु

कुलकः L - सिन्धुपुत्रः L.

2 (the plant) काकस्फूर्जः L - काकपीलु

काकपीलुकः L (काकतिन्दुक) काकबीजकः Pal.

~~chondri~~

11

~~cause de system~~ प्रपात

dip v6 I आप्त् caus आप्लनयते Uise, VerBs,

आप्लनयते — व्युद् ānāhār.

I II अमिप्रगाह् caus (अमिप्रगाह्य ānāhār —

सिच् 16 (Shātip 29.140) सिञ्चति, सिञ्चते

(once in RV 10.96.1 सिञ्चते) āhār.

to dip into I I निषिच्, निषिञ्चयात्

āhār.

I II अमिप्रगाह्, अमिप्रगाह्य RV 7.99.2

॥ 110.2 — प्रमज्ज्, प्रमज्जानि Kath.

dipping into प्रगाहनम् Apjñ

washing by dipping in अवशालनम्

not dipping into अनवगाहिन् mfn.

dipped adj II. प्रमग्न Pāṇ 8.4.29 Sch.

dipped in न्युत ऽप् — प्रगाह ऽप्.

dipped in water प्रलुत VS having

dipped into वगाह MW.

~~diphth~~
diphthong ~~the~~ n | I संघट्टारम् S&S, RPrāt,
 etc.

| II | संधिसम्भवः Cat.

not diphthongal अद्विगोनि RPrāt.

10010

Cāṇakya's doctrine (diplomacy) III

कौटिल्यशास्त्रम् Kād.

direct vb. 1 II आधा, आदधाति, आधत्ते

— चर Caus चारयति MBh, etc —

प्रमुञ्च, प्रमुञ्चते (rarely प्रमुञ्चति)

MBh, Kāv, etc — प्रमुञ्च Caus प्रयो-

जयति MBh, Bhp — प्रहि, प्रहिणोति,

प्रहिणुते, प्रहिण्वति, ^{प्रहिण्वते} ~~प्रहिण्वते~~ Lāt.y,

Kaush Up — समाधा, समादधाति,

समाधत्ते RV, etc — (a desire) to

न्येर loc R.

to direct attention towards धृ

cl. धराति, धरते (Mātup 22.3)

more commonly धृ Caus धारयति,

धारयते Up, Yājñ, MBh to direct

(a wish) to न्येर loc R to

direct all one's thoughts to

समाभिधा, समाभिदधाति acc mw

to direct downwards (as the face) अवक् BHP to direct

(glances) रुज् cl 6 (Dhātup 28.

121) रुजति (Ved and ep also रुजते and once in AV सजति)

Kum to direct (mind, eyes, etc)

विनिधा, विनिधाति, विनिधत्ते Rāṇ,

Rājat- to direct mind towards

धृ cl 1 धरति, धरते (Dhātup 22.

3) more commonly धृ caus

धारयति, धारयते Up. Yājñ, MBh

to direct (the mind) upon युज्

cl 7 (Dhātup 2.9.7) युनक्ति,

युजः (ep also युज्जति, युज्जते

Ved योजति, योजते) loc TS, etc
to direct one's course towards

सम्मा, सम्माति, सम्मिनीते (with
शवांसि) RV 3.34.22 to direct
one's intention to आभिद्ये, आभि-
द्यायति TS, ŚBr, etc to direct

(one's way, gatiṃ) towards

तन् cl 8 तनोति, तनुते Nalōd 1.20

to direct the attention upon द्या

RV, Mn, MBh, BhP, Kāv to

direct the eyes प्रेक्ष Caus

प्रेषयति Śak 2.2 (v.l. प्रेरयन्त्या)

to direct (the eyes) प्रेर Caus

प्रेरयति R, Śak (v.l.) to direct

(the eye) towards उद् Caus

120/4.

चोदयति rarely चोदयते (with
cakshus) loc Mricch 9.11 —

निपात caus निपातयति loc

Mark P to direct (the eyes)

upon प्रणिधा, प्रणिदधाति, प्रणिधत्ते

loc MBh, Hariv, etc — समाधा,

समादधाति, समाधत्ते (with दृष्टिम्)

loc to direct (the gaze)

towards या caus यापयति loc

Bharts. (v.l. पातयति) to

direct the glance towards

व्यापु caus व्यापयति (with

निलोचनानि) Kun to direct

the mind संनिधा (with मनस

or हृदयम्) to direct the mind

120/5

to दा cl 3 ददाति (दत्ते) with
मनस loc MBh 12.2526.

I to direct the mind towards
मनः √कृ, प्र √कृ, धा, वि √धा, √धृ,
√वृध् and caus of नि √विश
with loc dat acc with प्राप्ति
or inf — संनिविश Caus
संनिवेशयति loc B.P.

II संनी, संनयति loc B.P. to direct
the mind upon. धा RV, मन्,
MBh, Kāv, B.P. — समाधा, समा-
दधाति, समाधत्ते. (with चित्तम्,
चेतः, मतिम्, मनः) to direct-the
steps दा cl 3 ददाति (दत्ते)
(with पदम्) Amar 74 to direct

12016

the thoughts संनिधा (with मनस
or हृदयम्) to direct the thought
to मुञ्ज Caus योजयति (with
मनस, आत्मानम्) MBh, Hariv,
Pur.

1 I to direct the thoughts towards
मनः √ कृ, प्र √ कृ, √ धा, वि √ धा,
√ धृ, √ बन्ध and Caus of नि √ विज्ञ
with loc dat acc with प्राति or
inf to direct the thoughts
towards any object मनस क
RV, Mn, MBh, etc बुद्धिं कृ Nal
26.10 मतिं कृ, भावं कृ MBh, R
to direct the thoughts towards
चिन्तं cl 10 चिन्तयति (cl 1 चिन्ताति

Dhātup 31.३ 2 metrically also
 चिन्तयते) mn 4, 7 f, yājñ 1
 MBh, etc.

I II to direct (the thoughts) towards

~~सम्प्रेष~~ caus सम्प्रेषयति loc Lalit.

I I to direct (the thoughts) upon

प्रणिष्ठा, प्रणिदधात, प्रणिधत्ते loc MBh

Hariv, etc — मुञ्ज cl 7 (Dhātup)

21.7) मुञ्जति, मुञ्जते (ep also

मुञ्जति, मुञ्जते Ved मोजति, मोजते

loc TS, etc.

I II क्षिप् cl 6 क्षिपति, क्षिपते (MBh,

etc, cl 4 क्षिपति only Bhatt

loc) Sarvad.

I to direct to नियुज् Caus नियोज-
यति (dat loc acc with प्रति
or अर्थम् ifc) - - नियुज्, नियु-
जन्ति, नियुज् (loc dat अर्थम्
ifc or infin) Mn, MBh, etc.

II ~~न्यस~~ न्यस, न्यस्यति, न्यसति (with
loc) to direct to a goal साध्
Caus साधयति RV.

I to direct towards नियुज्,
नियुजन्ति, नियुज् MBh -- उदिश्,
उदिशति, उदिशते Sāṅkh Śā, TBh
— लक्ष् ८ 10 (Dhātup 32.5,
33.23) लक्षयति, लक्षयते Kāś. on

12019

Pāṇ. 2. 3. 37, etc — व्यवस्था, व्यव-
स्थापयति loc Kum.

I II रोह Caus अपयति R, Bhag, etc

- रोह Caus रोहयति, रोपयति,
रोपयते (with acc or loc) MBh,

Kāv, Kathās — विधा, विदधाति;
विधत्ते loc MBh, Kāv, etc —

विन्यस, विन्यसयति (rarely विन्य-
सति) MBh, Kāv, etc — क्रि cl I

शयति RV, TS, Bh — संयुज्,

संयुनक्ति, संयुज्ते loc MBh, BhP

— संयुज् Caus संयोजयति loc

Maitr Up, MBh, BhP — समा-

विश Caus समावेशयति loc MBh,

Kāv, etc — संधा, संधत्ते (तत्तः)

Ragh — संनिधा, संनिदधाति, संनिधत्ते

TS, etc — ~~संनि~~ ^{संनि}, संनिधाति TS, B३,

MBh — सम्प्रधु Caus सम्प्रधारयति

MBh — स्था Caus स्थापयति, स्थाप-

यते AV, etc to direct towards

(wind, eye, etc) निविश Caus

निवेशयति MBh, Kāv, etc.

2 I आदिश, आदिदष्टि, आदिशति

rarely आदिशते Gobh, Āśv Gṛ, १,

Mn, MBh, Bhp, Kathās, etc —

• आशा Caus आशापयति, आशापयते

MBh, etc — समादिश, समादिशति

ŚhS, MBh, etc — विधा, विदधाति,

विधत्ते, Gṛ. ŚhS, Mn, MBh, etc

— प्रशास, प्रशासति (cp also Ā)

11
12021

RV, SBh, R — शास् el 2 (Dhātup
24.67) शास्ति (Ved and ep also
शास्ते. शासति, शासते) MBh —
विनी, विनयते MBh, R, etc.

2 II अनुयत RV 1.123.13, 4.57.7

8 6.75.6 — अनुशास — अभ्य-
नुसा MBh 2.1225 — नी el 1

(Dhātup 22.5) नयति, नयते RV,
etc. — प्रत्यादिश, प्रत्यादिशति R,

BhP — बन्ध el 9 बध्नाति (rarely
बध्नाति el 1 बन्धाति, बन्धते MBh,

el 4 बध्यति, Mariv) MBh, Kāv,

Kathās — राज el 1 (Dhātup

19.74) राजति, राजते (Ved also

राजि, राज्) RV, etc — संविधा,

संविदधाति, संविदधते, Mariv —

संज्ञास, संज्ञास्ति Bḥ, Pū. S — संज्ञा

(only ind. संज्ञाय) Mariv — समाज्ञा

Caus समाज्ञापयति, समाज्ञापयति MBh,

R, etc — संदिवा, संदिवाति MBh,

Kāv; etc.

3 II दिवा Caus देवामति, देवामते MBh, R

— निदिवा, निदिवाति — प्रदिवा, प्रदि-

वाति, प्रदिवाते R — व्यादिवा, व्यादि-

वाति MBh, Kāv, etc — संनम, संन-

मति, संनमते RV, AV, VS, Bḥ.

4 दिग्भ् el 10 दिग्भयति (Vop in

Dhātupāṭha) — जग्भ् el 10 जग्भ-

यति Dhātup 35.81.

direct adj 1 प्रत्यक्ष ṭ (आ) ऽ Bḥ,

etc.

I II आवाजसुत्त (इ) Comm. on Bād —

आजिवक — शक्यत्त (आ) Alam-

Kāras — संस्तुतिपत्रक L.

direct designation of a thing

नाचकलक्षकव्यञ्जकत्वम् Prātāp

direct (inheritance) अग्रनिबन्ध

mbu direct order आनुगेम्यम्

Mn, Yājñ, Pān produced in

direct order आनुगेम्यम् mb (इ) n

directing I I नियोजनम् MBh, etc.

← निर्देशः Mn, Kāv, Pur —

← नमनम्.

I II आवापः — शेषणम् W — प्रणोदः W.

directing (eyes) अन्धः Cat

directing (a glance of the eyes)

पितः Ragh directing (a look

of the eyes) पितः Ragh directing

(as a drama) स्थापना W directing

(the senses) towards sensual
objects विषयाभिमुखीकृति b Cat

directing the thoughts to one
point योजनम् Up = योज

directing towards अन्धनम्, अन्धनी

loc 1 directing upwards उद-
ननम्.

direction I I दिशा MBh 4. 1716 etc,

Hariv 2243 — दिश b RV, AV,

S Br., etc — दिक्विभागः Vikr 1,
 $\frac{0}{1}$, Ratn 4.5 — दिक्प्रविभागः
 Sch on Var Br S.

I II प्रादिश † RV, AV, VS, MBh, Hariv

— मुखम् (मुखः ३ अधपादि † †
 आ, ई) — राज † RV 10.110.12.

according to direction यथादेशम्

MBh, R, Hariv direction similar

to that of hairs आनुलोमम् mn,

Yājñ, Pān. a mere direction

दिग्मानम् Kāryād 2.66 parti-

cular direction of the compass

उदिश † VS, 6.19 Āśv Ge

being in the same direction

एकदिशम् mfn Pān 4.3.112.

diverging into three directions

त्रिविधम् म् Hirt every

direction सर्वपथः W extending

in all directions पर्यन्त म् (आ)

n Hariv (v.l पर्यन्त) extending

in every direction सर्वतोदिक् म्

Taim, Sch facing in all

directions सर्वतोमुख म् (इ) n

VS, TS, SBz, etc going in

every direction सर्वपथीन म्

(आ) n Heat, Sis, Sch going

in the direction of a sound

प्रतिशब्दम् म् मरुत having the

same direction दिक् (उत्तर),

दिवसम् mfn Sūryas.

I I in all directions सर्वतोदिशम्

MBh, R, Rājāt, Bhp सर्वतोदिशः MW

~~सर्वतोदिक्कम्~~ सर्वतोदिक्कम् Rājāt

— दिशिदिशि ~~Bhartr~~ 1.86.

I II प्रत्याशम् Venis — प्रदिशः acc

plu MBh — बहुविस्तरयुक्तम् R

— यथादिक् (Āśv ṛṣ, Var Bh.S)

यथादिशम् (MBh, Var, Bhp) MW.

I I in the direction of अभिमुखम्

— अभि (as a separate adv or prep) (with acc) — उद्दिश्य

(used as a prep).

I II उप (with acc) — परि RV, AV

in the direction of the hair

आनुलोमिक म्ब (इ) न — आनु-

(गेम्य म्ब (इ) न in the direction

of a sound शब्दानुसारेण Sak —

शब्दम् प्राति R.

I in every direction प्रातिदिशम्

इष्टः SRS, Megh, etc, प्रातिदेशम्

Var, Rajat — विखलोलुखम् BHP.

I II पञ्च BHP in many directions

बहुधा RV, etc in one direction

सम्यक् RV, MBh in the same

direction लक्ष्यतम् Gobh 4.4

in several directions बहुविधम्

R, Mricch, Pañcat in that

direction तेन (instr of त)

Saddh P 4, Pāṇ 2.1.14, Kāś

right direction दाक्षिण्यं Car

sameness of direction दिक् समीपं

Sūryas spreading in a hundred

thousand directions (said of the

moon) शतसहस्र-भांस्त म्भु MBh

(v.l.) spreading in all directions

दिशोऽयामिन् म्भु Kād direction

of an action कर्मपथः MBh,

Kārand eastern direction

युतदेशः to another direction

इतरत्तः Kāty Śr, ŚBr to go in

various directions विध, विधाति

Kāth.

2 I शासनम् (ये f आ) RV, etc

- विधि m Ēś ŚrS, Mn, MBh, etc — चोदनम् VS 29.7, R Prāt, Sāṅkh Śr, Kāty Śr, Lāty —
- प्रचोदनम् R — समादेशः Āpast, R, etc — चोदकः Kāty Śr 1.10.1
- Nyāyam 10 — शास्ति f Prāt, Sch — त्रैषः AV, Bh, MBh, etc
- अनुशासनम् RV 10.32.7 etc
- शास्त्रम् MBh, Kāv, etc.

- 2 II दिष्टम् Bhp 5.1.11, etc, Rājāt
- 4.121 — दिष्टि f Tandyā Br 2.5.18
- देशना Saddh P, Śatr — देष्टम्
- RV — नायः L — ^{नृत्तो} ~~मन्त्रोपपृम्भः~~ W
- वचस m MBh, Kāv, etc —

- नचनम् (ifc † आ) MBh, Kāv, etc
 — विदथम् RV, AV, VS — विहितत्वम्
 Mcat — आदेशः R — आहतम् Pāṇ 5.
 4. 35 — सममः (ifc † आ) Nir, MBh,
 Śāṅk, Sarvad — सवीमन् n (only
 in loc) RV, VS, Śāṅkh Ś 2 — संज्ञा
 MBh — संदृश † RV 2. 13. 10 —
 संदेशः (ifc † आ) Kauś, MBh, etc
 — संदेष्टव्यम् MW — सूत्रम् (accord
 to 9 अध्यायादि also सूत्रः) Bhp —
 हवः L — हिति † — शिष्टि † Pat
 — संज्ञासनम् Śāṅkh B 2 संशिस † AV
 — संस्था (ifc † आ) MBh, R, etc.

absence of direction अनिदेशः

according to direction मथादेशम्

Gṛ. Sṛs, BhP — मथासंदिष्टम् R,

Kathās — मथादिष्टम् ŚBr, Kauś,

R Prāt directions about carriage

building रथसूत्रम् Katy Śr, Sch,

MBh direction for undertaking

a Vrata. व्रतादेशः R Yājñ

direction how to attain to the

inconceivable subject of the

Tathāgata's qualities and

knowledge. तथागतगुण — शानाचिन्त्य

- विषयावतारनिर्देशः direction of

the aged बृहदानुशासनम् Val

direction (to an officiating

priest) सम्प्रैषः १ सम्प्रैषः ऽB२,
 ŚrS following the direction of
another अव्यञ्च m (अड्.) f
 (ऊची) n (अक्) founded on
direction संदेश mfn AV
one who has received no
direction अकृतसंश mfn to
give a direction to अनुमम्
 RV 1. 123. 13, 4. 57. 7 २ 6. 75. 6
to give different directions.
 विशास, विशासि Ap Śr to give
different directions (concerning)
 विशास, विशासि (acc) Āp Śr.
 3 I प्रेरणम् (also प्रेरणा) Naish,

← Kathās, Rājat, Hit — उद्देशः

— प्रदिश f RV, AV, VS — प्रदशः

Subj.

3 II निहम् Vop 5.7 — निदेशः MBh,

Kāv, etc — प्रदेशः (ifc f आ) Nir,

ŚrS.

direction (of thoughts.) संधारणा

Bhp.

1 I direction towards आभिमुखम्

— प्रवाहः (ifc f आ) W.

1 II उप.

director n प्रशास्य m RV, etc.

director of a religious rite

कर्मकृत्वत् m W (?) one who

directs आसात् म RV 10.54.5

— अनुशासक mfn.

directing adj । I दैशिक f (इ)

MBh, Hariv.

। II क्षिप्रमाण W — निदेशिन W —

प्रेषक MBh प्रेषयितु R — सम्प्रकाशक
Lalit.

directing the eye towards

दादृष्टि Sak 1.7 (v.l.) Kathās

77.22 directing the mind

मनश्चरुः RV 10.106.8 (मनसा

प्रसाधनं यस्य सः Sāy) directing

the mind मनस्य directing the

mind to religion दमाभिमानसु

W directing the mind to
virtue धर्माभिमानस W well
directing सुसंज्ञास AV.

2 I आदेशिन Ragh 4.68.

directing all (Vishnu) सर्व-
 नियोजक Pañcar directing
towards अभिलक्ष्यकृत्य P —
 उपसंघाय P Ait Br 2.38.13.

directed adj. I I नियोजित-प्रणोदित
 W — देशित MBh, R, etc — प्रदेशित
 MBh — नियुक्त Mn, MBh, Kāv, etc.

I II दिष्ट RV, AV, MBh, R, etc —
 प्रतिबद्ध (उपरि or comp) śamk,
 Pañcat — प्रयुक्त MBh, Kāv, etc

27.
12037

- रोपित Ragh, Sāh — विसृष्ट Mricch
— समाहित AV, etc.

directed against प्रति संहित MBh

directed against (as an evil
action) अभिनिष्कृत AV 10. 1. 12

directed (as the eye) प्रेरित Śak

(v.l.) directed (as the eyes)

प्रेषित Śak 1. 23 (v.l. प्रेरित)

directed away पराञ्च directed

downwards न्यञ्च ऽ (नीची) ॥

(न्यक्) RV, etc — अवाचीन ऽ (आ)

AV 10. 4. 25, 13. 1. 30 ŚBh

directed downwards (as a root)

अवकृत Kathās directed for a
long time सुचिरार्पित Amar,

directed forwards प्रवत् TS,
Ait Br.

I directed to निमुक्त MBh, R, etc
— विनियोजित R, Hariv, etc.

II यथामुक्त loc MBh. — स्थित.

Var Br S, Sarvad directed to
anything as an object विषय -

वर्तिन gen R directed to (as
the eyes) विन्यस्त R directed to
(as the mind) विन्यस्त R

directed to heaven अभिद्यु RV

directed to objects of sense

विषयवत् MBh directed to one
object only पुकतानि Kathās,

Das directed to the southeast

प्राग्दक्षिणाञ्च † (आची) Sāṅkṣī

- I directed towards सम्मुख † ~~†~~
 (ई rarely आ) ŚBṛ, Kātyśr —
 (उद्दीकृत MW — प्रवण † (आ) ifc
 — प्रहित ifc Kālid, Bhp —
 सक्त MBh, Kāv, etc.

- II अञ्च only ifc — अभिवेशित
Caus perf Pass P. from
 अभिवेश Bhp — अभिसृत (in
comp) VarBṛS — आयत —
 गामिन ifc (Pān 2.1.24 Vārtt 1)
 Mn 11.56, Bhag 8.8 — निमुक्त
ifc Hariv (v.l. निमुक्त) — प्रतीक
† (आ) — प्रवत् TS, Ait Bṛ
 — भावित Bhp — रचित (loc)

Bhp — विनिहित (loc or comp)

Bhartz, Gīt — विषक्त (loc or comp) MBh, Kāv, etc — संस्थित

Bhp — संसक्त MBh, Kāv, etc
directed towards him लङ्गल R.

† Kathās 3. 68 directed
towards the gods देवाय †

(आच्य) RV 1. 127. 1 directed
towards the north (as grass
with the tops) उदङ्गुल Gobh

4. 5. 16 directed towards the
south east दक्षिणाग्राञ्च Hir
directed towards the west.

पश्चिमाभिमुख MW directed,
upwards ऊर्ध्वकृत Kathās

do not be directed towards anything

आभिमुखम् having the eyes directed

round पश्चाद्विज्ञेयम् (Kum) पश्चा-

स्ताक्ष (AV) mfn having the eyes

directed towards प्रणिहितेक्ष्णम् mfn

(comp) Hariv having the eyes

directed upon निहितानमनम् mf (आ)

n (loc) Megh having the mind

directed backwards पश्चाद्विज्ञेयम्

mfn AV having the thoughts

directed backwards पश्चाद्विज्ञेयम्

mfn AV one who has his mind

directed towards विनिमुक्तात्मन्

Kum one whose mind is directed
towards anything कृतभाव (loc)

~~R VI~~ R 6.70.12 one whose mind
mind is directed to कचित्तथा

(loc) BHP well directed (said
of an arrow) सुसिन्ता AV wish

directed towards anything आभि-

ध्यायन् with the face directed

towards अभिमुखम् † (rarely 3rd)

with acc dat gen or ifc).

directed adj 2 I शंसित MBh,

~~Kāv, etc~~

Kāv, etc — अनुशासित — आदिष्ट S.B.

1. 1. 4. 24 — चोदित MBh, Ragh 12. 59

— समाश्रित Mariv — समादिष्ट MBh, Kāv,

etc — प्रचोदित Mn, R — अनुशात.

2 II प्रतिसमाश्रित R, Mark P — प्रत्या-

दिष्ट — शिष्ट AV, etc — संश्रित Cat.

as before directed यथाशास्त्र R

as directed यथानिदिष्ट Kāv —

यथासादिष्ट MW as directed by

यथोदिष्ट (instr.) Mn, R, Śak

corresponding to what has been

directed यथादिष्ट R, Kathās —

corresponding i.e. directed to

सावित्री f (अ) (ife) MBh directed

by the gods देवशिख RV 1. 113. 3.

I to be directed नियोज्य Mn, MBh
etc. ~~संज्ञा~~

II समाधेय R.

I to be directed to योज्य (loc)

Pañcat — नियोजयितव्य (loc)

Kārand.

I II अध्यास to be directed towards

निधातव्य Mn, MBh, etc

संग्रहणीय (loc) Sāmk to be

directed upon अभ्यास.

2 I शासनीय Śak (9 V) ~~शासि-~~
लव्य W — शास्य RV.

2 II संदेश्य Kathās to be directed by
शासाम्य (gen) R1.66.3 to be
directed that वाच्यम् (with मथा)
MBh.

1 I to be directed (as the mind)
अवस्था Pasy hit to be directed
towards व्याध् only pf व्यादध्
(loc) RV 8.17.13 to be directed
to स्था ८ तिष्ठते (loc) Hariv,
Kathās.

directly । I प्रत्यक्षम् AV, etc (also
 प्रत्यक्ष ibc) — प्रत्यक्षेण Lāty, MBh,
 Mārka P — साक्षात् Sarvad, Kull
 — आसात् Prab, Kathās, Śak

131a.

। II निर्व्यञ्जने Pañc — सांक्रियमानम्
 (instr).

addressed directly प्रत्यक्षकृत

Nir directly connected सांसृ-

त्रिकं L directly effective सांनि-

पत्योपकारक Madhus directly

(generally preceded or followed

by ha) साक्षात् ŚBh, Bhp

directly northwards समोत्तरतः

Āryabh directly overagainst

सम्प्रति ŚBr Pār Gr. directly

towards any aim साधुया RV

directly towards any mark

साधुया RV most directly प्रत्यक्ष-

तमात् or प्रत्यक्षतमान् Br.

2 I आङ्ग Susr, Megh, Pañcat, etc

— क्षिप्रम् (Naigh 2.15) AV, ŚBr

4.5.13, Mn, MBh, etc —

क्षिप्रात् abl Kathās क्षिप्रे loc ŚBr

1.4.5.10 — तत्क्षणात् Pañcat,

Kathās, etc तत्क्षणात् abl Yājñ

2.14 R, etc तत्क्षणे loc W.

2 II तरसा instr (g स्वरादि) MBh,

R, Ragh, BHP, Śis 9 Kathās,

Prab 4.24 — मशू RV — म.स.
३३

Kāv, Kathās — शशशशिना (instr)

— संनिपत्य.

direful adj II प्रचण्ड † (अ) MBh, Kāv

etc.

diut | I मलम् (मलः) AV, etc

कश्मलम् Suleh — कलमषम्

मलपडः, मलपडम् (?) MBh.

| II अपमदः — अप्रशस्तम् Mn II.

255 — कदटः L — कदमः MBh

Yājñ, Ragh, etc — कलुषम् MBh.

R, etc — कलकः, कलकम् L

कषामः, कषामम् — किट्टः Suśr

9
120-1

कीर्ति † (Pāṇ 3.3.97) L — त्रिणि

m Un, K — निगु — पङ्कः,

पङ्कः (१ अध्यादि) Suparn, Mn,

MBh, etc — परिक्षा L — परिमलः

17

L — रजसु न RV, etc — रिप्रम्

RV, AV — विष † Mn, Yājñ,

Var Brh-S, etc — संलेपः Heat.

the act of removing dirt

3
12052

मलमिसर्गः (MW) मलमिसर्गनाम

(W) — मलपद्वर्णनाम् L any

dirt sticking to vessels (उपः)

Srs, Gant, etc arising from

dirt मलज म्फु L bearing

dirt मलवाहिन म्फु Hit-

containing dirt मलवाहिन म्फु

Hit covered with dirt कदम

mfn Suse 'dirt-destroyer'

मलविनाशिनी L 'dirt-enemy'

मलारि m L 'dirt-remover'

मलकर्मिन् m L dirt in the

ears कणिकषायः BHP 2.6.45

dirt in the eye आवृणम्

आवृणम् L 'dirt on a hare'

शशरजस n L dirt on the

11057
navel कुणः Gal dirt rubbed

off the body by the application

of perfumes शिहिका (also

शिहिका, शिहिका) L the dirt

sticking to a cooking pot

स्थालीपुरीषम् Bhp the dirt

sticking to a kettle

स्थालीपुरीषम् Bhp.

free from dirt । I अमलिन

mfn.

। II अनवरुकर mfn — निष्करुष

mfn R — निष्करुषाम mfn

MBH.

spoiled by dirt कट्टार mfn

L.

dirty adj । I मलोपरुत Sins, मलिन

Yājñ, MBh, Kāv, etc — आविर्ल —

कश्मल † (आ or इ) Dhūstas —

कलम † (आ) L.

I II अनिमल — कश्चर L — कदम

Sūtr — कदमित Kathās, Mālatī

— कालिकन W — प्रमलान Prab —

मल L — मलवत Mh — मलीमस

† (आ) — मलान L — शुक्लेतर R

— समल Vās, Bhpz — सरज Bhp,

सरजस Pañcar Br. सरसस

dirty coloured परुष f (आ)

RV, etc a dirty-coloured

cloud परुषधनः Pañc 5.4

'dirty faced' मलिनमुरा (only)

L), मलिनारथ L a dirty

garment (?) मलम RV 10.136.

2 dirty (lit and fig.)

कलुष † (आ) Mn, Susr,

Kathās, etc dirty - looking

मलिन sāringś dirty water

निषेकः Mn 4.151 excessively

dirty मलिन, मलिनस W

making dirty अशुचिकर

Ap very dirty सुमलिन MBh

1127
10
wearing dirty clothes मतवद्वासस

MW.

to be dirty । II परुषी भू sak

7. 17 (v.l.).

to become dirty । I मलिननी भू

मलिननी भवति sak.

to make dirty. । I मलिननीकृ

मलिननीकरोति Mariv, VP —

मलिनम् Nom मलिनमाति Ragh,

Sak, Kural — समलीकृ,

समलीकरोति Bhadrak.

I II ध्यामली-कृ Dharma.

dirtyness I I मलिनता Sāh —

मलत्त्वम् Ragh — मालिन्यम् Kāv,

Kāthās, Rājat — कालुष्यम्

Kāthās 19.95, Kām.

1 II मलिनमन m MW.

dirty vb । I कलुषीकृ MBh, R, Prabh,

etc, कलुषय Nom कलुषयति Viddh

— कलुषय Nom कलुषयति Viddh

dirtied adj । I मलिनित Balar,

Rajat.

। II रुक्ष f (आ) R, Mudr.

अनन्त

disadvantage n II अहितम् Āp, R, etc —

अनिष्टम्.

I II दोषः rarely दोषम् UP, Mn, MBh, Kāv,

etc — फलम् (ibc & आ०४३) KātyŚr,

MBh, Kāv, etc.

great disadvantage बहुदोषः Meicch.

to appear to disadvantage शुभ् cl ।

(Dhātup 18.11) शोभते (with न).

2 I ક્રીતિ ક. MBh, etc.

causing a disadvantage અર્થ વિનાશન

MBh.

disadvantageous adj અનિષ્ટ.

disaffected mbn ॥ विरक्त MBh, Kāv, etc

— विप्रिय TS.

not disaffected अविवेनत् RV 4.24.6

disaffected at heart विरक्तचित्त (MW)

विरक्तभावा (Pañcat) विरक्तहृदय (Kaṭhās)

having disaffected subjects विरक्तप्रकृति

Kām

disagree ७७। II विप्रलप्, विप्रलपति विप्र. 1.3.50

(also Ā) — विप्रनद्, विप्रनदति, विप्रनदते Bhatt

— विब्रू, विब्रूनीति, विब्रूते Kathās — विराध्

caus विराधयति Pañcav, Br.

to disagree about व्युत्था caus

व्युत्थापयति (acc) MBh — संशो, संशयते

(acc) Yājñ, Sch

disagreeing with समन्विमेवः MBh, Kāv,
etc.

disagreement n । I विप्रयोगः W —

विप्रलम्भः W — विप्रवादः MBh — विमतिमन्

in .

causing disagreement विरोधकारक
MW

infn disagreement about विमतिः ।

(loc) Pāṇ, Nāish, Śāh disagreement

between two or more codes of laws

स्मृतिविरोधः W, स्मृत्योविरोधः Yājñ 2.21

disagreement of any two pages

in the Vedas श्रुतिद्वयम् Mn 2.14

disagreement of two Vedas श्रुतिद्वयम्

Mn 2.14.

disagreement with II विसंवादः

(instr) with or without सह loc or

comp) MBh, Kāv, etc - विसंवादिता

(instr) Sāh.

II प्रातिकूल्यम् (14c) TPrat, Sch.

disagreeing adj II विसंवादिन् Ragh,
Rājat.

II असंहत Pāñcat — सहापवाद RPrat.

disagreeing (as food) II विरोधिन्

Kan, MBh, Rājat — तिरुदु Bhpr.

II असात्म्य Car, Suis — वैरोचक,

वैरोचिक Car.

disagreeing (in mind) विनिहितमनस्

Āpast.

disagreeable adj II प्रातेकूठ ‡ (आ) Mn,

Māh, etc — विप्रिय Māh, Kāv, etc —

विरुद्ध R, Kathās — रुद्ध ‡ (आ) Māh,

Kāv, etc — अप्रियकर Mn 7.204 — अप्रातिकूल

Mn 12.28.

II अत्याहित Māh, etc — अननुमत —

अनीहित - अप्रतिरूप \pm (जा) R, etc —

अप्रिय - अमनोज्ञ Katyā, Jain —

अरुचिर, अरुच्य L — अरोचिष्णु L —

अलीकिन् L — अचघ (Pāṇ 3.1.101) L —

अशुभ - अशोभन VarBṛS, BṛP — असौम्य

VP — कदर्य W — कृप्रेय L — क्रूर \pm (जा) L

निःसुख W — निःस्नेह \pm (जा) Kathās, Pāṇ

प्रातिगामिन् ŚāṅkhBr — प्रातिलोम \pm (जा) —

प्रतीप f (आ) Mn, MBh, R, Horio —

प्रा

प्रातिलोमिक f (इ) Pāṇ 4.4.23 — रुदात्

f (अन्ती, अती) AV, Kauś, MBh (इ कषत्)

BhP — निशङ्कर Śiś — निरस MBh, Kau, etc

— निषम f (आ) Mn, MBh, etc — व्यलीक MW

any disagreeable act प्रातिलोमम्

disagreeable (as a serpent) अलीक

f (आ) Naish) AV 5.13.5 disagreeable

12072

(as sounds) कटु † (ती, उः)

disagreeable (as speech) सावमद K

a disagreeable place कष्टस्थानम् MW

disagreeable to the mouth आस्वासून

Can disagreeable to the sight दुर्दृशी

MBh, Hariv, etc, दुर्दृशन Suse, BHP,

दुर्दृश MBh excessively disagreeable

जतिनीमत्स having a very disagreeable

voice कृत्तान् Npr leading to

disagreeable consequences कटुकोदय

Mish to be disagreeable to कष ८।

रोषति (yen) RV 8. 4, Hit Br 4. 10

uttering a disagreeable sound

नाग्दोषः Hit.

~~disagreeableness न II अल्पाहितम् इव,~~

~~etc व्यलीकृता व्यलीकृत्यम् MW.~~

disagreeableness n. II प्रातिहूल्यम् MBh

-त्रैरस्यम् Kāvyaḍ.

II अत्याहितम् Śāk, etc - व्यभिक्ता, व्यभिक्तम्

MW.

disagreeed adj. II विमत ऋषिः.

disallow vb । II प्रतिषिद्ध्, प्रतिषेधते (ek also

प्रतिषेधते) Nir, MBh, R, etc.

disallowance ⁿ n । II प्रत्याख्यानम् MBh, Kāv,

etc.

disallowed adj । II प्रतिषिद्ध Mn, MBh, etc

— प्रत्याख्यान MBh, Kāv, etc.

disappear vb I तिरोभू, तिरोभवति

AV 3. 1. 7, ऽ Br, Ragh, etc, pass

तिरोभूयते Kap 1. 121, Sch — अन्तर्धा-

pass अन्तर्धायते — प्रकी, प्रकीयते

Br, Mn, MBh, etc — विकी,

विकीयते MBh, Kaw, etc — विलुप-

pass विलुपयते Ait Br, etc —

(in gram) लुप pass लुपयते.

✓
12077

I. II अंगुविनडा AV, etc — अन्तरि,

अन्तरेति — अन्तर्धानम् — इ ०८

अन्तर्धानम् — गम् — अपनडा —

अपनडा A RV 10. 84. 7, ऽङि

अपे, अपेति, अपायति — अपनडा

MBh 4. 1728 — आम्, आमी A

RV 1. 79. 2 — उच्चर, उच्चरति

BhP 5. 9. 18 — उत्सर, उत्सीदति,

उत्सीदते — उद्गम, उद्गच्छति R, BhP,

Bharty, etc — उन्मी. (pass ?)

उन्मीयते (ChUp 8.6.5) — च्यु ल

। च्यवते (ep also च्यवति) Mn 12.

१६, MBh, BhP 3.28.18 — तिरस्य-

Nom तिरस्यति ठ कण्वादि — तिरोधा,

तिरोधन्ते KenUp, Ragh 10 h, P P,

etc — नडा ल ५ (Bhatup 26.85)

12079 X

नश्यति (rarely ~~नश्यति~~ ~~नश्यति~~ नश्यते

and/or नशति, नशते) RV, etc

नाश - naśy नाशयति ep also नाशयते

MBh — निमज्जते MBh, Kāv, etc

निमील, निमीलति Mn, MBh, Kāv, etc

— निगम, निगच्छति Rājāṭ, Pañc

— निःश्रु, निःश्रुति Āpast

नितिप, नितिष्यते — निति, नितियते

2080

(rarely P) RV, etc — निविश, निविशति

(rarely निविशति) RV — निवृत्त,

निवर्तते TS, SB, Up, etc —

पराभू, पराभवति AV, B, etc — परिभू

परिभवति, परिभवते MBh — प्रकृ P, etc

MBh — प्रणश, प्रणशति, प्रणश्यति

(ep also प्रणशते, प्रणश्यते) RV, etc

प्रतिनी P, etc प्रतिनीयते BHP

प्रभ्रंशः, प्रभ्रस्यते R, Sindh — प्रवस, —

प्रवसति (rarely \bar{A}) Hariv

प्रविगल, प्रविगलति Malatim

प्रशम्, प्रशाम्यति Mn, MBh, etc

प्रहा, प्रजहाति MBh — प्रोत्सृ,

प्रोत्सरति Cand — भ्रंश \bar{c} । भ्रंशते

(once in AV भ्रंशति) \bar{c} ५ भ्रस्यति

(cp also भ्रस्यते) MBh, Kar, etc

मी el 9 A and pass — लयंगम्,

लयंगम् — ली el 4 (Shatap 26.30)

लीयते (Ved also लयते) MBh, Kāv,

etc — लुत् el 1 (Shatap 9.27

v. l.) लोलति Śis 10.36 — विगम्,

विगच्छति AV, etc — विगतम्,

विगलति MBh, Kāv, etc — विगा

Pār. ५६ — विधाव, विधावति Kāv

— विनिध्वंस, विनिध्वंसाति, विनिध्वंसते

R — विनशा, विनशाति, विनश्याति

RV, etc — विनिवृत्त, विनिवर्तते MBh,

MBh, etc — विप्रणशा, विप्रणश्याति,

विप्रणशति Yājñ, MBh — विप्रुप

A, Rawj, Ch Up — वी, वीति

Up, MBh, etc — व्यपगम्,

व्यपगच्छति MBh, Raw, etc —

व्यापद, व्यापद्यते R Prāt., Sch —

व्याकुप, व्याकुप्यते MBh —

व्यावृत्, व्यावृत्ति (rarely P) MBh,

Hariv, etc — व्यपे, व्यपेति Mn,

Prāt — संक्षि- पञ्च संक्षियते MBh,

Susr, Bhastṛ — संनिही, संनिहीयते

R — समुत्पत्, समुत्पत्ति Pāṇcat

— सम्प्रणश, सम्प्रणश्याति MBh —

'सम्प्रली, सम्प्रलीयते MBh, Bhp —

सु. ६। (Dhātup 22. 42) स्रवति

(ep and m.c. also स्रवेत्) MBh,

Kāv, etc.

I. रणुस् (v.l. रणस्) ६। ५

रणुस्यात् Dhātup 26. 5.

to disappear after अणुली

Bhp to disappear (as foam)

अवश्रु, अवभरते RV 1. 104. 3 to

disappear (as the sun) निमृच,

निम्रोचति AV, TS, Ait Bṛ, Kāth,

Tār to disappear (as wealth)

या cl 2 (Bhatup 24. 41) याति

Mricch to try to disappear

with तिरोभू intens (instr)

SBṛ 2. 2. 3. 16.

disappearing । II अन्तरमनम् Pāṇ.

8.4.25 नशानम् L - निगमि:

MBh, Kāv, Suśr, etc - निभूति †

AV — निष्क्रमणम् cat — परिक्षयः

Mn, MBh, Kāv, etc.

disappearance । I तिरोभावः

ChUp 7.26.1, Sāṃkhyak &

KapS, Sch, Sāh — तिरोधानम् Pāṇ,

← 1.2.33, Kāv, BhP 3.20.44

← अन्तर्धानम् — तिरोहितता Kathās

← 21.145, तिरोहितत्वम् RV 1.113.

← 4, Say — अदर्शनम् — विलयः

← MBh, Kāv, etc — लोपः Śr S,

← Ragh.

| II अन्तर्धि म् — अपवासः AV

3.7.7 — अस्तमयः Kath Up (said

12089 14

of the senses), Ragh — टङ्क W —

ज्यानि f (Pāṇ 3.3.95, Vārtt 4)

Mālatīm 9.33 — नाशः Bz, Mn,

MBh, etc — निर्माणम् Rājat, Sāh

— निर्माणम् — निवृत्ति f ŚrS, Up,

MBh, etc — निष्काशः L, निष्कासः

— पराभवः R — परिहरणीयता Śis

— प्रणाशः R, Var, Śis, etc —

12090

12

प्रत्यस्तममः Bādar, Sch — प्रधानसः

Var, Bhastṛ — प्रधानि f Sret Up,

Pur — भ्रंशः MBh, Kāv, etc — मलानि

f Kāv — लीनम् Pañcar, लीनता

— लुप्तम् — लुप्ता W — विगतत्वम्

T Prāt, Sch — विनशानम्

Pañcar Bh, SṛS — निप्रहाणम् MBh

— व्यपगतः Amar — व्यसः C ife

12091 ⁸⁶

४ आ) MBh, Kāv, etc — ~~MBh~~

व्यवायः W — व्यापत्ति ४ R Prāt

संशयः MBh, Kāv, etc — हानि ४

Kap — हानि ४ Kāv, Kathās, etc.

at each disappearance प्रतिनिराते

Śānti's complete disappearance

पमनदानम् Lalit disappearance

in लयः (loc or comb.) Up,

12075

17

Kap, etc — निरुद्धि (loc)

Samk 'disappearance of clouds'

धनात्तः Ragh 3.41 disappearance

(of inanimate things) वधः

MBh, Kāv, etc 'disappearance

of the clouds' धनात्तः Ragh

3.37, धनात्तः Car 1.6.42,

Susr, Balar 5.29 disappearance

12093

16

of the luminaries अवलोकनम्

Kau's disappearance of the

moon सोमक्षयः MW disappearance

of what exists यत्नोपशान्तिः W

sudden disappearance

अवलोकनम् one who disappears

नशितम् mfn L.

disappearing adj । I तिरोभवितु

f (जी) BHP 3. 27. 23 — अन्तर्धान.

I II अव्यय BHP — एवंगिन Megh

109 — नाशुक्त f (आ) TS — प्रभंशुक्त

f (आ) SBH, TBH — निनंशिन VS.

not disappearing अव्यय AV,

12. 4. 9.

disappeared adj I II तिरोगत W —

अन्तर्धानगत — निनिन Maitr Up,

MBh, etc — प्रकीर्ण MBh, R, Suśr, etc

etc — कुप्य Aśv Śs., MBh, etc.

1 II अन्तरित — अन्तर्गत, अन्तर्गामी

— उद्भूत Rājā — उद्भूत Viddh

उपदेशित Sāh, Kathās — उपरित Parṣṇ

Mn, Bhp, etc — गत (often in comp)

Mn 7.2.25, MBh, etc — यत्त (Ved,

Pañ 7.2.34) RV 10.155.2 — यत्त

91
12/16

Hariv 11173, Ragh 3. 45, 8. 65,

Bhatt 3 — छिन्न Kathās 61. 47 —

नष्ट — निमीलित — निवृत्त MBh, R

— निगति Rājat, Vedantas —

निनष्ट Rājat — निमृत्त — निवर्ण

MBh, Kāv, etc — निरुत्त Rājat

— परावृत्त R, BhP, MParis —

परिक्षीण — परिमान Vam 4. 3. 8 —

20/11/20

परिहीण, परिहीन MBh, Kāv, Bhp —

प्रक्षीण — प्रक्षयस्त MBh, R, Bhartṛ,

Bhp — प्रणय Mn, MBh, etc —

प्रवण f (311) R — प्रविगत Var

— प्रण MBh, Kāv, etc — मीलित

Bhp — मुक्त (esp ibc) — गीत

Svet Up, MBh, etc — विगत AV,

etc. — विगलित Bhartṛ, Kathās —

विनय MBh, Kāv, etc — विनिवृत्त

Hariv, Kāv, Kathās — विप्रनय MBh

— विप्रहीन (also written विप्रहीन)

MBh — विप्रय R, Mārka P — नीत

Up, Mn, MBh, etc — व्यापगत

अपेत Mn, MBh, etc — व्यापन्न

R Prat — व्याकृत Kum — संवीत

Hariv — संक्षयिन R — सम्प्रनय

२४
/ २१११

(Pan 8. 4. 36) MBh — सम्प्रशान्ति

MBh — सम्प्रलौक R.

entirely disappeared संनष्ट

R the having disappeared

निगलत्वम् T Prāt, Sch long-

disappeared विरयनम् R 5.

29. 20 one whose happiness has

disappeared प्रलयिष्यति R (v. 1.)

१५
12/10

प्रविनष्टहर्ष) one whose joy has

disappeared प्रवणप्रहर्ष R (v.l.)

प्रविनष्टहर्ष) one whose passions

have disappeared संकीर्तराग

Hariv quite disappeared

सुविनष्ट R whose rays have

disappeared व्यपगतस्मिन्वत्

Sūryas, Sch. having disappeared.

12/1/11 26

~~अवगाह MBH 4. 2238~~ गतम्

Can.

having disappeared अवगाह MBH 4.

2238 — गतम् Can.

to cause to disappear I.

तिरो-भू caus तिरोभावयति R1. 44.

१ — अन्तर्धा caus अन्तर्धायति,

— प्राविली caus प्राविलीययति (loc)

27
19/10/2

Šank, Bhp, Sch — कुप caus

~~क्षोपयति~~ क्षोपयते MānGr.

I II अन्तरि, अन्तरयति Śiṣ 3.24

आमि, आमी, आमिनाति —

ग्रस ल । ग्रसति, ग्रसते MBh 3.

1597, R 1.56.13.17 — चुर ल

10 चोरयति (rarely चोरयते MBh

13. 5508, Mark P 15.23) Sinhās,

Introd $\frac{3}{4}$ — चुड़कीकृ Bham 1.

120 — नडा caus नाशयति ep

also नाशयते RV, etc — निलिप,

निलिम्पति, निलिम्पते RV, AV —

प्रणडा caus प्रणाशयति AV, ऽभ्, ,

मभ्, etc — प्रमी, प्रमिनाति

(प्रमीणाति, प्रमिणाति) RV — भ्रंश

caus भ्रंशयति, भ्राशयति R, मभ्, etc

— कुप् cl 6 (Dhātup 28. 137)

कुम्पाति, कुम्पते ŚārngS, Śate, Bhp

— विनश caus विनाशयति RV, etc

— निश्रंश caus निश्रंशयति Bhp

— विली caus विलीपयति, विलीययति,

विलीलयति, विलीनयति Śaṅk

— व्यपनश caus व्यपनाशयति MBh,

— संक्षि caus संक्षपयति Śaṅk,

570

12/106

to cause to disappear (as the

winds lick up moisture, Ragh

9.68, 13.20) आचम, आचमति

to cause to disappear from

निःसृ caus निःस्रावयति (abl)

Apant.

causing to disappear । II प्रणाशन

mf (इ) n (fr caus) MBh, Hariv,

31
12/06

Süss, etc — प्रमाजिनम् MBh —

प्रमाजिनम् Kāvya — विनाशिनम्

MBh, Kāv, etc — सम्प्रतिपादनम्

MBh, Sch — हासिकम् mfn Śis.

बुधा

1 ~~11~~
12/10/15

disappoint vb । I व्याहन, व्याहन्ति

Kāv, Sāh, Sūr.

। II खण्ड cl 10 खण्डयति — मोघी

कृ, मोघी करोति Kālid — विनश

caus विनाशयति AV — विफलम्

Nem विफलयति Mudr —

विभञ्ज, विभनन्ति VP — विलक्षी कृ

विलक्षी करोति H Paris — नृथा

2/

12/08

with क.

to disappoint (a wish) वितृ

वितरति, वितिरति RV, TS.

disappointing । II रणउडनम्

Malav, Ragh, Pañcat, etc —

रिडः _{रव} L — विडम्बनम्, विडम्बना

MW — विसंवादः MBh.

disappointment । I आशाभङ्गः.

I II अन्तराणि † (used in

imprecations e.g. तस्यान्तराणि रेवास्तु

had luck to him!) L —

कर्मध्वंसः W — (in dram.) निरोधः

Daśar — प्रतिहाति † W — प्रत्यनामः

Sāk, Prabh — निप्रलम्भः MBh,

Kāv, etc — निषादः († † आ)

Daśar, Sāk.

H

12/1/20

disappointment in life

जीवनविडम्वानम् W feeling of

disappointment अविष्टो f RV

anything which disappoints

expectation अरुष्टोक्तिः m

pl. Pāṇ. 2. 1. 44, Sch & 6.3.

9, Sch one who disappoints

विहन्त (with gen or ifc) RV,

Up one who disappoints

expectations excited by

himself नारकीरः L.

I II वागारु mfn L — विसंवादिन

mfn.

disappointing desires काम-

विहन्तु m W disappointing

occurrence अनर्थः not

disappointing desires

अकामकश्चिन् mfn RV 1: 53.2.

disappointed adj । I भग्नमनस

Bhp — व्याहत MBh, Kāv, etc.

I II अनधिगतमनोरथ — आविद्ध L

— उपवञ्चित R 2. 52. 19 —

खण्डित (वृ तारकादि) Ragh 5. 67,

Megh, Sānti — प्रतिलब्ध L —

प्रतिहत L — भग्न Mn, MBh, etc

— भग्नचेष्ट MW — मनोहत L —

विडम्बित MW — विभिन्न —

विमुरव f (आ) Kāv, Kathās, Pur

— विसंवादित R — व्यसित W —

व्यवसित L, व्यवस्ता Divyāv.

not disappointed अव्याहत

L the being disappointed

विप्रलम्भः MBH 14. 133

disappointed in expectation

भगना३। Hit- disappointed in

expectation आशानिभिन्ना

disappointed in one's desire

अलब्धाभीप्सित disappointed

love विप्रलम्भ a female

disappointed by her lover's

breaking his appointment

(one of the incidental

characters in a drama)

विप्रलब्धा W having the hopes

disappointed. खलितार्थ W

never disappointed अमोघ-

वाञ्छित L one whose

heroism has been disappointed

संनलितनीय Ragh one whose

hopes are disappointed

निफलाइ Hariv (v.l. निफलाइ)

one whose wishes are

disappointed भग्नमनोरथ

f (आ) R one whose wishes

are disappointed विद्वितेच्छ

Ragh.

to be disappointed नुशा नू.

to be disappointed । I विरह

pass विरहसे MBH, R, Hariv.

20/11/20

disapprobation n III अप्रसादः — परिचयाऽभे.

disapprobation by swooning मूर्च्छाक्षेपः

Kaṣyāp 2.155.

disapprove vb II अपगुर RV 5.32.6, etc —

प्राशंस, प्राशंसति, प्राशंसते (with न) —

श्रद्धा, श्रद्धधाति, श्रद्धधत्ते (with न) karhas.

disapproving अपगारम्, अपगोरम् Pitr.

6. 1. 53.

disapproval I II असाधुवादः Bhp.

disapproved adj I II प्रणाय्य — विवर्णित

Lait.

12120

परिचय

to be disapproved . II ~~विनिर्णयितव्य~~ mtn RV

~~विनिर्णयितव्य~~ विनिर्णयितव्य mtn diu yōu.

२

disarm ub 1II शय, शय, Cl 9 (Shatup

31.39) शयति RV 1.171-3.

disarrange vb I व्याकुल्य Nom व्याकुलयति

Prob.

I II भ्रम् caus भ्रामयति, भ्रमयति Kausi —

विचि, विचिनोति, विचिनुते S.B. — संतुङ्

caus संताडयति MBh — संतुमि, caus

संतामयति Laty.

disarrangement n I II दुर्घा RV 10. 109. 4.

absence of disarrangement असंघात

PBz no disarrangement (as of verses)

असंचारः Lātṃ. ~~disarranged~~

disarranged adj II व्याकुलित R, Suśr —

व्याकुलीकृत R.

III प्रतिलोडित MBh — विप्रलोडित MBh 7.6624

— विलुभित Pañ 7.2, 54, Sch — विलुलित MBh,

Kāv, etc — विषमित Kir, Śis, Vās — व्यस्त

— व्यूह.

not disarranged निराकुल Git

disarranged (as hair) लुलित Ritus

having the hair disarranged

न्याकुलमूर्धज itc Kathās.

to be disarranged । II विभ्रम्, विभ्रमति,

विभाभ्यति MBh, Hariv, etc - विलिश्,

विलिशते TS, ŚB, etc.

disaster n II निपत्तवः Mn, MBh, etc —

निपत्ति ऽ MBh. Kav, etc — व्यसनम् Mn, MBh,

etc.

III उपाकृतः L .

free from disaster अनुपत्तवः to

meet with disaster रिषे caus A Bhp.

disastrous adj I II उपाकृत L - वृजिन f (आ)

MBh 2. 857.

disastrous (as a house) अरिष्ट f (आ)

R2.42.22

disbelieve vb I श्रद्धा, श्रद्धाति,

श्रद्धते (with न). / अप्रत्ययः.

disbelief I अप्रत्ययः.

2I नास्तिकता MW, नास्तिकत्वम् W,

नास्तिक्यम् Mn 3.65.

^{any}
~~any~~
one who disbelieves in the Veda

वेदनिन्दकः L, वेदनिन्दिन् m Kaṣyāp.

disbelieving I श्रद्धारहित W, श्रद्धाविरहित

MW.

1711 दुकूह Bear 1.18.

disbelieving in अपचारिन् Mn.

the act of disbursing व्ययकरणम् w.

disbursement n II व्ययः (itc f आ)

Mn, MBh, etc.

12/30

N. of the moon's disc on the ninth day

चन्द्रकान्ति † Brahma P.

discard vb I अपास् - दूरे कृ Amar 67.

II लनू कृ Ragh 6.80.

discarding n II खण्डना Sāh.

discarding adj I अपास्यत्.

discarding I अवधूय ind p MBh, etc.

discarded adj I अपास्त - अवधूय^त MBh, etc.

— विधूत MBh, Kāv, etc ..

having discarded ^{to} clothes अवधूतवेष Bhp.

having discarded II 3742 ind p.

ascern ub II विज्ञा, विजानाति, विजानीते RV,

etc — विविच्, विविनक्ति Kathās, B&P.

II पू ८ १ (Dhātup 31.12) पुनाति, पुनीते

८ 1 (Dhātup 22.70) पवते — प्रज्ञा, प्रजानाति

RV, etc — प्रपश्य, प्रपश्यति (ep also प्रपश्यते)

IX Bk — विच् ८ 7 (Dhātup 29.5) विनक्ति,

विच् RV 3.57.1 — विचि, विचिकेति, विचिनोति

विचिनोति, etc, RV, TBk — विचिन्, विचि

विचेतति, विचेतते RV — विचिन्त्, विचिन्तयति

विचिन्तयते KenUp — विनिर्ज्ञा (only pass

विनिर्ज्ञायते ऽB३ — विपश्, विपश्यति (rarely

विपश्यते) RV, AV, AitB३, KaHUp — विलक्ष

विलक्षयति, विलक्षयते MB३ B३P — विविद्

RV — विक्ष, विक्षते (epw30P) Mn, MB३,

etc — वेण् — व्यवविद्, व्यववेत्ति ऽB३

— सम्प्रज्ञा, सम्प्रजानाति, सम्प्रजानीते MB३,

Hariv. ~~the~~ ~~cl~~

1. III भद्रु cl । भद्रुति L.

the act of discerning विज्ञानम् (life + भा)

AV, etc the faculty of discerning (between

two different things) भेदविद्या भेदविधि

M MW the power of discerning (the

presence of a god प्रत्यक्षदर्शनम् MBh.

discernment n । II केतु m RV 5.66.4,

AV 10.2.12 — दूरदृष्टि + W — बुद्धि + Mn,

MBh, etc — विचक्षणत्वम् MBh — विविक्ति

+ Sarvad — विवेकिता, विवेकित्वम् Yājñ,

Bhāṣya — विवेकृत्वम् Rājat — विवेचकता

विवेचकत्वम् Rājat, Sāh, Sarvad.

the faculty of discernment विज्ञानम्

(life + आ) MBh, R, etc full of discern-

ment कवि कविकृतु RV, VS, AV little

discernment मन्दविवेकः Sāṃkhyak

of acute discernment सूक्ष्मदर्शिन् mfn

KathUp, MBh possessed of quick discern-

ment सप्रतिभ mfn R, Kathās possessing

discernment विवेकवत् mfn Kathās

void of discernment विवेकविश्रान्त mfn

Mālav wanting discernment विवेकविगुणः

विवेकविगुण mfn Rājat want of

discernment विवेकविग्रहः Śānti —

आबुध्यम् L to have discernment

पश् only pres पश्यति, पश्यते (also

with साधु) Mn, MBh, etc one who

discerns the sense of the Veda

वेददर्शिन् mbh Mn 11.234.

discerning adj II विवेकवत् Kathās —

सविवेक Kathās — विवेक Rājāt, Bālar.

II दश m (ibc) Yājñ, MBh, etc — प्रत्यक्ष

t (आ) (with gen) MBh — विचेतम् RV —

विवेकभाज् Bhām.

not discerning अविचक्षण Mn 3.115 &

8.150 discerning (applied to Agni or

Indra) विविचि RV, Bṛ, ĀiṣṢ

discerning (applied to Indra) विविक्कस्

RV 3.57.1. discerning man दोषज्ञः W

discerning well विभिन्नदर्शिन् MBhP

truth discerning सत्यदर्शिन् MBh,

सत्यदृष्ट् BHP well discerning सुविज्ञान

Pañcat — सुविचक्षण Kām, Subh.

discernible adj । II उपाख्य — प्रज्ञातव्य

KushUp — मेय AV, Mn, MBh, etc.

having a discernible shape व्यक्तरूपिन्

MBh no longer discernible अतिपरोक्ष

not clearly discernible अनुपाख्य Pan

6.3.80 to make anything discernible

विचि, विचिकेति, विचिनोति etc R well

discernible सुविज्ञेय KaH Vb.

discerned adj II विज्ञात.

I II प्रज्ञात Mn, MBh, etc — सम्प्रज्ञात Yogas

clearly discerned स्पष्ट TS, etc

discerned by internal faculties प्रत्यक्ष

प्रत्यक्षज MW easily discerned स्वालक्ष्य

स्वालक्ष्य MBh very difficult to be

discerned सुदुर्देश R, Sch, सुदुर्देश R,

Mārhp.

to be discerned II विज्ञा pass विज्ञायते.

discharge vb । I मुच cl 6 (Dhātup 28-

136) मुञ्चति, मुञ्चते युञ्जि, MBh, R,

etc — विमुच, विमुञ्चति, विमुञ्चते ~~विमुञ्चते~~

MBh, R, Pañcat — विसृज, विसृजति

(cf also Ā) RV, etc — उञ्ज्,

उञ्जि रति MBh, R, Mṛicch, Pañcat, etc.

। II इष cl 4 इष्यति & 9 इष्याति Ā

— उज्झ cl 6 उज्झति — उत्सृज्,

उत्सृजति, उत्सृजते Ait Bṛ, Śāṅkh Sṅ

MBh — उदीर caus उदीरयति R, Ragh,

etc — त्यज cl । त्यजति Var Bṛ S.

17. 22, Bhatt — परिमुच, परिमुचति

Rathās — प्रमुच, प्रमुचति, प्रमुचते

AV, MBh, R, etc — प्रमुज, प्रमुङ्ते

(~~rarely~~ rarely प्रमुनक्ति) MBh, Rav,

etc, caus प्रयोजयति MBh — रिच

caus (or cl 10 Dhatup 34.10)

Amrit Up, Pañcar. — निजिगुज (only

but निजिगोक्षामि) R 2.23.3 / (B.

निजिगोक्षामि) — निमगुच, निपगुच्चाति

R — निरुज caus निरुज्याति

ĀśvGṛ, MBh, etc — निस्फर caus

निस्फर्याति MBh — व्यामुच 2

व्यामुच्चाति Pañcar — व्युद्वा 2

12/46 X

← लुक् स्यात्. Caus — संनिपात

← Caus संनिपातयात् MBh, R

← सम्भुच्, सम्भुच्चात् MBh — रिच्

← छ 6 (Dhatup 28.140) सिञ्चात्,

सिञ्चते (once in RV 10. 96.1 सेचते)

RV, etc सृज् छ 6 (Dhatup

28. 121) सृजात् (Ved and ep also

सृजते and once in AV सृजात्) RV, etc

— हा ६ 3 (Dhātup 25. 8.) ज्ञेयति

RV, etc — हि ६ 5 (Dhātup 27. 11)

हिन्वाति (Ved also हिनुते, हिन्वाति,

हिन्वाते) RV.

I III — पुरा ६ 10 पुरायति Dhātup 32. 92

बुड् ६ 6 बुरायति Dhātup 28. 90

बुर् ६ 4 बुरयति Dhātup 26. 112

— वाग् ६ 10 वाग्वयति Dhātup

32. 912 -

to discharge (a bow) रफर caus

रफरगात R to discharge (a belt)

प्रदा, प्रददात rarely प्रदने Yajñ

to discharge (a missile) संभलसंभोजमात MBh to discharge amissile प्राश, प्राशगात RV, etc

to discharge (an arrow) et

12/47

निनिभर, निनिभर. (rarely ~~निनिभर~~)

निनिभर (loc) R to discharge

(any fluid) निर, निर

निभ, R to discharge (arrows

etc) निभ, निभ निभ

to discharge at. नि, नि,

नि (loc) AV, etc — नि,

निनि, निनि, निनि,

12/50 §

प्रतिपक्ष विचार (dat loc) Kav,

Pur to discharge (esp sacred

functions). अवर, अवरि (p

also अवर) (with instr. of

the object- or of the means

employed AV, BE, Katy SE

to discharge (excrement) र्हा caus

pass रागिण सुख — (त ए ।

12151

9

+ Dhalup 23.8.1 6411, 6412 Bht,

Garasv, Katharn to discharge

pees. 3 412 caus 3 412 1111

Guzg 'to discharge semen into'

रेतः रित - रेतः निरास - रेतः आधा

with loc to discharge (urine

etc). राध, रत, राध, रत, राध, रत, राध, रत

MBH, etc.

discharge. n. I I निरागमम् Mn, Ragh,

आश्रितः; सुखे.

I II उद्धारः सुखे, Mn, Gaut, Hil,

etc — प्रणयः VP प्ररोधः Ritus —

प्रश्रवणम् RV, etc (often if with

f आ) - निरागः ग्र. Śr S, MBh,

etc — निरुद्धः f Kāth — शिखित f

RV — श्रवणम् Kull on Mn s. 63.

causing the discharge of wind.

रुद्धांतरात् सूक्ष्म complete.

discharge of a debt: निराकरः

W discharge (from a sore)

रुद्धांतरात् सूक्ष्म - रुद्धांतरात् L discharge

from a wound. रुद्धांतरात्, रुद्धांतरात् ऽऽऽऽऽ

etc. रुद्धांतरात् L discharge from

an ulcer. रुद्धांतरात्, रुद्धांतरात् ऽऽऽऽऽ, etc

1215-4

discharge from ulcers. 9011-5/11-1:

miss. discharge of a debt

ଅବସ୍ଥାପନା : , ଅବସ୍ଥାପନା : , ଅବସ୍ଥାପନା :

असुपापजननम्, असुपापनोदनम्

Значит η Mn 8.4 discharge

of an arrow. $\frac{1}{1000000}$ ft

बजा मोशाय L a discharge of

any fluid) $\frac{1}{1+2.104}$; MBH, Kaw,

Sutr., Nirukta: discharge of

anxiety निमिषः मीह.

discharge of a debt I I मे

निरुक्तं I, निमिषः, निमिषोचनम्.

निमिषोचनम् — मुक्ति I.

I II. निरुक्तः मीह — निमिषोचनम्

Page 1.3.36 — इति I NW.

discharge of debt (to ancestors)

4

etc. - ଅନୁସନ୍ଧାନ: Page 10.9

discharge of debts. 21127: (ifc)

f 311) discharge of duty etc.

discharge of missiles 21421214111:

Israg - Kathas discharge of pus

from the car. Invizir 21-T,

Answer: Discharge of

Demnach 211: 1210481 = 0,17434

12157 X5

रतः रतः Mn 11. 58 ~~11. 58~~

रतोद्योगम् वि. रतोद्योगम् Kavis

discharge of semen visile

सामान्यः VP discharge of the

secundines. सामान्यः P. G.

discharge of water. सामान्यः

Mogh a disease of the nose

accompanied with discharge of

1/21/53

mucus. 423125 m. Swiss.

fetal discharge 3101010101,

3101010101: 1. the full discharge

of ing-dutg 3101010101 Mn,

MBh, KapS, etc. 3101010101:

Naish 1. 101 1. painful menstrual

discharge: with ^{loamy} ~~loamy~~ blood.

3101010101 Swiss redness of the

12159

✓

vesels of the eye with a watery

discharge. 2-1-1914: Suiss

discharging 1 I मा वनम् (ये) Gobl

II. 21131: (Pan 6.1.216) Mith 14.

6307 Var B.S. — निपात. Kum 3.

15 — परिशोधनम् Kull, परिशोधः W

प्रमोक्षः प्रमा वनम् MRH

निशेपः Ragh, VP सेस. जनम् W

राशि: MBh, R.

the act of discharging. ३३१२:

(Tan 3.3.29) R, Suiss, Ragh,

Megh, etc the act of discharging.

(a missile) उत्तरविम्ब MBh

discharging (a bow). उत्तरविम्बित

MBh. उत्तरविम्बित: MBh, R.

discharging (a fluid) निष्काश-

12/6/1

19

RV ... discharging arrows

विशिष्ट R discharging obligation

अन्योन्य Hariv discharging

peculiar functions. परिश्रम

W discharging the obligation

derived from birth जन्मजात

N discharging wine अन्न, दधि:

Pancat arrow-discharges?

12/02

आवृत्तिका सब discharges

राम आवृत्तिका मफन सय one

who discharges आवृत्तिका मफन

सुस. — आवृत्तिका मफन one

who discharges water etc.

हमारे मफन.

discharging मफन 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

12/63

2

Ragh, Rajat, etc.

I II प्रनखिन MBh, R, etc प्रनखिन

MBh, R, etc. प्रनखिन (if) Nis,

Rajat राज. if MBh, Kav, etc

— सुत.

discharging, as a wound

निनखिन सुत. discharging of

fluid प्रनखिन सुत —

प्राग्भूत MBh, Kāv, Sūtra discharging

humour (as an elephant who

emits fluid from his temples .

during the rutting time) अत्रापि

MBh discharging juice (sacral of

fruits which burst with ripeness)

रसभोगिन MIV discharging like

rain ^{cy} नमिन् mostly ifc.

12/65

27

Saikh G. etc discharging milk

पयोग्य मधः Heat discharging

rain नारिम-ए Var B.S. (प्रभु-नारि)

discharging semen रतः निम्न

रतः निम्न Kull. on Mn 5.63

'discharging water' नारिम-ए

Var B.S. (प्रभु-नारि) पयोग्य

MBh, Heat.

12/06

discharge, etc. I I MBh, Kav,

etc — निरूपण RV, etc — इंगित W.

I II अपनीत — आभूत — शक्ति RV,

AV, Kav परिश्रुत MBh, Kav, Pur

— प्रभुत Var, Kav and — प्रारत

अः A & Up, Mn निनिभूत R

निनिःराव R निप्रभुत R

निधवत उभू — संनिपातित R

12/67

सूच.

discharged (as a debt) अमरावती

निशाना W discharged (as

water) अजिंठा Kir 5.6 discharged

at ग्रहित Hariv, R, Pur (being)

discharged (into the anus)

निशाना Prawn 11p discharged

by निशाना Ratnâv discharged

by a god. अथर्व SB discharged

from the bow Gandiva. अथर्व

W discharged from the ear.

(as an arrow) अथर्व R 3.69.

16 one who has discharged

अथर्व SB 5.36 one who has

discharged (a duty). अथर्व

(ifc) one who has discharged

12169 27

his duty. धर्मोत्तम Prab well

discharged स्यात्तम L well

discharged (as an arrow?)

सुप्रसन्न L.

to be discharged. adj. I T. शोधनीय

Kathās शोधय W.

20

I II प्रयोज्य MBh.

fitted to be discharged. साधनीय

12/17/88

RV (Naigh 2.20) intended to
be discharged. 211240 RV

(Naigh 2.20) to be discharged
as a witness. 211240 Gant.

to be discharged at 1 1

विशेषज्ञ (dat or loc) 1134-
19

to be discharged (into the -

anus) निःसर्जित (105) Prain Up.

12171

29

having discharged 1 I treat

size, etc.

to cause to discharge: 1 I

They caus. Hiccup with two

acc. Megh, Bhatt.

wishing to discharge 1 I adj

29

महत् (acc or comp) MBh, Ragh.

ended

disciple n II शिष्यः ShadruBē, MBh.

II पुत्रीयः Divyāu — विनेयः L — श्रावकः

Mālatīm — संश्रावकः Kāśand.

the becoming a disciple of Buddha

कल्याणमित्रसेवनम् chief disciple

अग्रश्रावकः (इला f) MWB 47 (among

Buddhists) a disciple admitted to the

first degree of monkhood श्रामणेः

Buddh, MWB 77, आमनेरकः Divyāu a

~~disc~~ disciple of Buddha अमणशक्यपुत्रीयः

Divyāu (with Jainas) a disciple who

is put in charge of a few others गणेशः

a female disciple of a Śramaṇa ॥

अमणोद्देशिका Divyāu a disciple of the

Buddha आनकः MWB 47. ~~75~~ 75

a great Śrāvaka or disciple of

Gautama Buddha) महाश्रावकः Lalit,

Hyog a great Śrāvaka disciple (of a

final) महाश्रावकः Lalit, Hyog having

the form of a disciple शिष्यरूपिन् mbn

Kathās a ~~made~~ male disciple of a

Śramaṇa श्रमणोद्देशः (and इका t)

Divyāu. taking into discipleship

उपाशिक्षणम् Ap Śś, Sch the disciples

of Paila पैलीयाः m pl Pat the

disciples of Pāṇini living in the east

पूर्वपाणिनीयाः m pl the disciples of

Paushpañji or Paushpiñji पौषिजिनः

m pl Vayup disciples of Skandha

स्कन्धिनः m pl 9 शौनकादि the

disciples of Suvarṇa-nābh ~~सौवर्णनाभः~~

सौवर्णनाभाः m pl Cat a series of

disciples शिष्यपरम्परा Sāṃkhya

a succession of disciples शिष्यपरम्परा

Sāṃkhya.

discipline \approx II विनयः MBh, Kāv, etc —

अभ्यासः .

I II अनुनयः — शासनम् (ifc f आ) MBh,
Kām, Kathās .

conforming to discipline

विनयस्थ mfn L kept under

good discipline अनुशासित mt (आ)

n fit maintenance of

discipline स्थिति f Ragh mental-

discipline मनोविनयम् Inscr

the practice of discipline

चर्याचरणम् Sukh. relating to

moral discipline वैनयिक म॥ (ई)

n MBh, R, BhP, Sch (with

Buddhists) the Sūtra treating of

discipline विनयसूत्रम्

disciplining an army गुल्मः W.

disciplined adj । II अनुनीत - उद्यत -

नियत - शिष्टः संभ्र - सुहस्त mt (आ) n

L .

disciplined by misfortune

आपद्धिनीत Balar 193.17 one whose

spirit is disciplined कृतात्मन्

Mundup, Mn, MBh, etc. well --

disciplined । I अभिविनीत R, etc

— सुनियत MBh. / सुशिक्षित MBh

। II सुशिक्षित MBh.

disclose । I प्रादुर् (with कृ) —

प्रकटय Nom प्रकटयति Kāv, Pur.

। II प्रतिभिद्, प्रतिभिनत्ति Dās —

प्रथं caus प्रथयति (rarely प्रथयते)

Kāv, Pur - प्रभाष, प्रभाषते (ep

also प्रभाषति) MBh, Kāv, etc —

भिद् cl 7 (Dhātup 19.2) भिनत्ति,

भिन्ते cl 1 भेदति (RV) Mh, MBh,

21
12/82

etc.

to disclose (the joy of one's

heart) उदानय Nom उदानयति

Lalit.

disclosing । I भेदः — प्रभावना

Myog — सम्प्रतिवेधकी, सम्प्रतिवेधकी

Divyāv.

(in rhet) disclosing an

intention पूर्वभावः Daśar,

Pratāp.

disclosure । I भेदनम् Kathas

स्फोटः MBh, Kāv, etc.

। II प्रख्या Daśar.

the disclosure of a

mystery. रहस्यभेदः, रहस्यभेदनम्

Kāv, Kathās the disclosure

29
12/1/87

of a secret रहस्यभेदः, रहस्यभेदनम्

Kāv, Kathās.

disclosing adj । I प्रकाशक † (इका)

Sāh, Mārkaṭ.

। II प्रभावन † (इ) R (B), प्रकाशक.

disclosed adj । I भिन्न R

स्फोटित MBh, Kāv, etc.

। II प्रज्ञापित Śak 1. $\frac{23}{24}$ (v.l.).

to be disclosed adj I II

प्रकलप Pañcal.

to be disclosed I II मिद

pass मिद्यते Kāv.

अनुम

12186

discolour ७६ II विरञ्ज् caus विरञ्जयति Süss

— विवर्ण्, विवर्णयति Jātakam.

discoloured adj II विरक्त Ragh.

II दीनवर्ण् MAh 3.1.677 — भिन्नवर्ण् Megh.

having discoloured teeth श्यावदन्त

(AV, TS, TBr, etc) श्यावदन्त (kāth,

MārkaP) श्यावदन्तक (Mn, Yajñ, Süss,

Sārṅgś — अरोकदन्त, अरोकदन्त Pāṇ

5.4.144 (Bracelet) having its

jewels discoloured विवर्णमणीकृत

Sak.

to be discoloured II विरञ्ज्, विरज्यति,

विरज्यते Kāv, VarBrS, etc.

1-
12/88

discomfiting n । II स्वदनम् (only L.).

discomfiture n II अपजयः L.

discomfited adj. । II कृतापकार.

discomfort n III अरणे f AVI. 18.2 —

अस्वास्थ्यम् Bhp, Kathās — दुःखता Chp

7.26, R — दुरितम् RV, AV, H. iv, Kāu, etc.

a condition of discomfort दुःस्वास्विका

Subh 156, Kād.

discomposed adj. ।I विमनस् Yājñ, MBh,

etc — अनिवृत्त.

।II विमत्त AitBr — विमदित AitBr.

not discomposed अव्यथिन् Śis.

to become discomposed ।II विमद्,

विमाद्यति (Ved also विमदति) AitBr.

disconcert ७७ II विलक्षीकृ, विलक्षीकरोति Kathās.

disconcerted adj II विलक्षीकृत Kathās

— विसृज Rājat.

12192

logical connection and disconnection

अन्वयव्यातिरेकम्.

disconnected adj । II विच्छिन्न द्रः S,

Kāv, VarBr.S.

disconnectedness विच्छिन्नता.

disconsolate adj. II विमनस्क MBh, R, etc.

— विषादिन् Mn, MBh, etc.

to be disconsolate II विमनाय Nom

विमनायते Naish, Sāh.

discontent n I अतुष्टि f.

II अनिर्वृति f - अरति f Buddh, Jain,
etc.

discontented adj I असंतुष्ट Hit.

II अनिर्वृत - अपरितोष śākh - अरति

L - अरति [NBD] RV 8.80.8 - असंतोषवत्

Pañcat - असूयक (Pāṇ 3.2.146) Nie,

Mn, etc.

to be discontented with असूय Nom

असूयति rarely असूयते (dat [SBr, Pāṇ 1.4.37, etc] or acc [MBh, R, etc]).

discontinue ub III उत्सृज्, उत्सृजति, उत्सृजते TS,

§

TBr, Tāndyabr, KātyBr.

to discontinue (speaking) उद्धृ, उद्धृहीते

U

AV 9.6.47, VS, SBh, ChUp, Lāty.

discontinuance n III उपरमणम् — निषेधः W

— प्रात्युहणम् ŚāṅkhŚh — निषेधः MBh, Kāu, etc

— विनिवृत्ति & Pārly, Car.

discontinuance of any of the essential

12/9/77

2/

ceremonies क्रियालोपः Mn 9.180, 10.43,

Brahma P discontinuance of Vedic

rites विसंन्यासः W logical

discontinuance यातिरेकः Bhāshāp.

discontinued adj 1 II उज्झित - जित

Mn 4.181.

not discontinued अनुत्सृष्ट Tān. Bē.

a Brāhman in the fourth period

of his life who has discontinued all
recitation of the Veda and performance
of Vedic rites वेदसंन्यासिकः Mn 6. 86,
वेदसंन्यासिनः m Kull on Mn 6. 95
one who has discontinued prescribed
acts भ्रष्टक्रियः * Pāṇcat.

discord n II विस्वरः Pañcar — भेदनम् MBh,

Kām, Rājat.

III अपरवः — भ्रंशं AV 12.5. 34, SBh —

कलि m MBh, Hit, etc — द्वंद्वभावः Ritu

— विग्रहः Mn, MBh, etc.

causing discord in a government

राज्यभेदकर mfn Hit ["मर" for "कर"]

misprint in MW] discord between brothers

दौर्भ्रात्रम् न युवादि discord between women

दौःस्त्रम् न युवादि discord with असंज्ञानम्

(instr) TS S one who causes discord

in a family कुलभेदकरः m proceeding

from discord ~~द्वन्द्व~~ द्वन्द्व mtm W without

discord अविगान mt (आ)n Rājat.

discordant adj II विस्वर MBh, Hariv.

भिन्नस्वर MW.

II विसर्गः is.

a discordant noise भवक्रोशः L a

discordant note भवक्वणः L (in rhet)

joining discordant ideas सहचरभिन्नः

Kp२, Sāh, सहचरभिन्नता, सहचरभिन्नत्वम्

(in rhet) joining discordant things

सहचरभिन्नः Kp२, Sāh, सहचरभिन्नता,

सहचरभिन्नत्वम् to utter a discordant

sound द्राक्षि ८। द्राक्षिनि uttering discor

~~at~~ dant sounds व्याकुलालाप Kathas.

V

12203

Discorea alata n III दण्डालु n W.

discourage vb I II लम्ब् caus लम्बयति MBh.

1.1445.

discouragement n I II अवसादना - उद्यमप्रदुः.

to be taught by discouragement

अवसादनविनेय mtm Divyāṭ not

discouraging अनवसाद्य ind p (caus

न अव-वसद).

discouraged adj I भृगूमनस् Bhp.

III उपहत MBh, R, Hit, Kathās — कातर

†(आ) R, Mricch, Ragh, Megh, Sak, Pañcat,

Hit,

to be discouraged ।II. संस्पद्, संसीदति

(Used also संसीदते and संसदति) Mn, MBh,

etc.

to be thoroughly discouraged संव्यथ,

संव्यथते MBh.

discourse vb । II परिपठ् , परिपठति Sarvad.

discourse n । II परिभाषणम् Subh — कथा

कथायोगः MBh, Hariv, Hit — वदः Mn, MBh,

etc — वचनक्रमः Kathās — वचनक्रमः

W — व्याहारः Kāv, Pañcat, Sāh.

। II अनुकथनम् — उक्तप्रत्युक्तम् SBh 11.5.1-10

— कथालापः Kathās, Hit — कथितम् MBh,

Sāh — गोष्ठी Kāv, Pañcat — जल्पः ~~SBh~~

(9 उच्चादि) (also जलाः m pl) MBh 13.

4322, ~~MB~~ Pām 4.4.97, Dās, BhP — निगदः W

— परिभाषा MBh, BhP — परिभ्रमः MBh, etc

1. $\frac{2}{3}$ — प्रलापः AV, etc — भणिति † Kāv,

Rājat, Prātāp — वक्त्रपरिस्फन्दनम् MBh 1.

2233 — सम्भाषः Gṛihyas, R, etc, सम्भाषा

MBh, Kāv, etc.

discourse about सलापः (ifc † आ)

(comp) MBh, Kāv, etc discourse about

various sciences विविधशास्त्रगोष्ठी L

discourse on sacred texts ब्रह्मवाक्यः TBh

discourse upon ~~the~~ law etc धर्मन्याय MW

BhP { discourse spoken in a low voice

जाल्य + AV 19.56.4 discourse with

सम्भाषणम् (gen, inst, comp) MBh,

Kāv, etc — संलापः (ifc + आ) (inst)

and without सह or gen) MBh, Kāv, etc

prolongation of discourse प्रव्याहरः MBh,

= (प्रकृष्टोक्ति Nīlaka).

discourssing adj ।। वादिन् Mn; MBh, etc

— संलापिन् Hit.

discourssing agreeably मधुरसम्भाष MW

discourssing on sacred texts ब्रह्मवादिन्

AV, etc, ब्रह्मवाद Hariv discourssing well

सुभाषित ‡ (भा) MBh.

discover vb | I सम्प्रकाश caus

सम्प्रकाशयति Lalit — निर्भिद,

निर्भिनति MBh, Kāv, etc.

| II अधिगच्छ — अनुपश, अनुपश्यति,

अनुपश्यते RV, etc — अनुपश्या RV

3. 26. 8, etc — अनुविद ५ 6

अनुविन्दति, अनुविन्दते RV, etc —

निरी, निरीणीते RV 1. 124. 7, 5. 80. 6

— परिणी, परिणयति, परिणमते Mn,

MBh — परिमृश, परिमृशति,

परिमृशते BhP — प्रश्ना, प्रजानाति

MBh, Kāv, etc — प्रतिपद, प्रतिपद्यते

MBh, R, etc — या ८ 2 (Dhātup

24. 41) याति MBh — लभ् caus

(लभयति, लभयते Mn 8.109 —

विद् ८ 6 विन्दति, विन्दते RV, etc

— विश्व caus विभावयति MBh,

Kāv, etc.

to try to discover लक्ष्मि ल

10 लक्ष्मि (ep also लक्ष्मि)

MBh, etc.

discovering । I सम्प्रकाशनम् Kām.

discovery । I प्राप्ति f Sūryas.

। II प्रतिभेदः Rājāt, Kathās —

~~Called also Bacillus enteritidis and~~
~~Gärtner's bacillus~~

12213

विदः — विवृति f W.

discoverer I II अनुख्यात m

Ait Be — मनोह m RV.

discovering adj I II प्रकाशक f

(रान्) Sāh, Märk P — उद्बोधक W.

discovered adj I II अवगाढ TS,

Āp Sā — उद्भिन्ना Sāh — निरूपित

Kāv, Pur, etc — प्रकाशित

12/2/14

प्राणिहित MBh.

to be discovered adj I II

अनुगन्ताय Pāṇ 6.1.7, Sch.

difficult to be discovered

मुनि MBh.

3/11/14

table
discredit~~able~~ business कर्मदोषः W

discreditable conduct कर्मदोषः W.

having publicly discredited उद्घुष्य p

Sis 2.113.

discreet adj | I विवेकिन Kāv,

Kathās, etc.

| II संनिभृत Bhp — स्मृतिमत Cary,

Jātakām.

not discreet | I अनीतिज्ञ,

अनीतिविद् (in dram) a discreet

~~in~~ man (as a term of

address) भावः Mricch, Mālav,

Mālatim naturally discreet

निसर्गाविनीत MW.

discretion । I सुनीति RV,

etc — क्षीरता, क्षीरत्वम् Can

विशेषः ch Up, Kap, etc.

loss of discretion स्मृतिभ्रंश

Car discretionary fine

दण्डविनियमः Mn 9. 228

discretionary punishment.

दण्डविचारः Mn-9. 228,

"

31/12/20

122/7

discrepancy । I नैधम MW.

~~discrepancy~~ discrepancy between

witness. साक्षिनैधम MW.

अक्षर

X

12220

discriminate ub II विविच्, विविनक्ति Kathās,

BhP.

III परिच्छेद् Kāv, Pur, Pañc — (met) पू

cl 7 (~~met~~) (Dhātup 31.12) पुनाति, पुनीते

cl 1. (Dhātup 22.70) पक्ते — भिद् cl 7

(Dhātup 19.2) भिनाति, भिन्ते cl 1 भेदाति

(RV) L. — विच् cl 7 (Dhātup 29.5)

विनात्ति, विन्दे RV 3.57.1 — व्यवविद्,

व्यववेत्ति S Br.

(said of a country) destitute of men

that can discriminate अविवेकिन्

mbn Kathās knowing how to discrimi-

minate विचारज्ञ ^{mbn} MW — (prob)

विचारविद् m MBh.

discriminating n I II अवच्छेदनम् L —

परिच्छेदनम् (L).

the act of discriminating discriminating

(as truth from falsehood, reality from

semblance) विवेचनम् Hariv, Bālar,

Sarvad, विवेचना the faculty of

discriminating (between two different

things) भेदविधि
भेदविद्य m MW.

discrimination n | I विवेकः Mn, ~~Sarvad~~

Sarvad, सुसृज — अवच्छेदः.

4

12223

।॥ कार्यपरिच्छेदः Hit 32.22 — परिकारभूत

L — परिज्ञानम् MBh, Hariv, R, etc —

पृथगात्मता W — प्रज्ञानम् AV, etc, प्रज्ञा SBh,

etc — प्रतिप्रज्ञाति ‡ Hit Bh, Kāth —

भेदनम् W — रसज्ञता, रसज्ञत्वम् Kāu, Kām,

Kāthās — विविक्तता L — विविक्ति ‡ 2

Sarvad — विशेषणम् BhP, Sarvad,

Sāh — व्यवच्छेदः Sāh — व्याकरणम्

§

12224

MBh — व्यावृत्ति + TS, SBh.

absence of discrimination अविवेकः

Pañcat, Kathās arising from discrimi-

nation विवेकज mfn Dharmas 72

the cause of the discrimination

between good and bad सदसद्व्यक्तिहेतु

m MW endowed with discrimina-

tion विशेषणवत् mfn MW having-

6
12225

discrimination सविशेष mbn Hit having

the faculty of discrimination व्यक्तरस

व्यक्तरसात्मक mbn MBh having the

nature of discrimination व्यक्तरसात्मक

mbn MBh knowledge arising from

the discrimination विवेकज्ञानम्

Sarvad not clear at discrimination

अविचाराज्ञ mbn Kathās one who has

lost the faculty of discrimination

विवेकभ्रष्ट mbn Bharts produced

from discrimination विवेकभ्रष्ट mbn

Dharmas 72 skilled in discrimina-

tion विवेकज्ञ mbn R, etc.

III
want of discrimination अपरिच्छेदः

Sāk — अविचारः Rājat, Vet —

अविशेषज्ञता Kathās.

discriminator ~~विवेक~~ n विवेक Rājat —

विजित m W.

one who discriminates विवेक mbn

Rājat one who discriminates well

साख्यः & CūlUp, MBh, etc.

discriminating adj II विवेकिन् Rājat

— विवेचक Nīlak — विवेचन ५(ई) BhP.

I. II समविद् BhP — विचिन्वत् MBh —

विविक्कम् RV 3.57.1 — व्यवच्छेदक

Sāṃkhyak — संख्यावत् Vās, Mcar

— सविशेष Hit.

discriminating (Applied to Agni or

Indra) । II विविचि RV, Br, Āśvśr.

discriminating speech विचारोक्ति ‡

↳ having a discriminating ^{taste} ~~taste~~

रसिक ‡ (का) Kāv, Kathās well

discriminating संकल्पक Nīlak.

discriminative adj I I विवेकिन् Kāu,

Kathās, etc — विवेचक Kap, Śāntiś.

I II विविक्त L, विवेकिन् — विशेषण L

— सांख्य W

discriminative appellation उपाधि m

one who has lost discriminative

faculty विप्रनष्टविशेषक R.

discriminateness १ II विवेकिता, ~~विवेकित्वम्~~

विवेकित्वम् Yājñ, Bhartḥ — विवेकृत्वम्

Rājat.

discriminated adj II विविक्त Kap, MBh,

BhP — विवेचित MW.

II विशङ्कालित Śis — सविशेषक MW.

having discriminated निर्मथ्य W.

to be discriminated II विशेषणीय MBh
W.

। II निर्मन्थ्य mtn W.

... el 10 ...

— मन्त्र el 10 (Dhātup

33.6) मन्त्रयते (rarely मन्त्रयति)

(acc) Mn, MBH, etc - निवृत्ति

निवृत्ति (rarely A) MBH - व्याख्या,

व्याख्याति ऽभ्, ऽभ्.

to discuss in detail व्युत्पद्य

caus व्युत्पादयति - Hear.

discussing I II तिमरिनाम् BHP

यसिमाशुम् W.

discussion I I रात Rajat 7.1476,

8.3342, Bhojapz $\frac{213}{214}$, रात रात L.

तिमरिनाम्: Gaut, तिमरिनाम्

Car — रात: Mn, MBh, etc. —

तिमरिनाम्, तिमरिनाम् W, तिमरिनाम्

MBh, Kāv, etc, तिमरिनाम् — तिमरिनाम्:

(if f. 3a) W — (in logic) कथा

Sarvad.

I II उत्तरप्रत्युत्तरम् — निर्णयः L

परिचयनम् W — प्रकरणम् — प्रत्यक्षम्

L — प्रौढि f W — मीमांसा ऽB२,

T A२ — निप्रत्यम् MBH — निप्रत्यः

MBH — निर्णयः Prab — निवेद्यः

it — Märkl, Sarvad — निवेद्यनम्

Mn, MBh, etc.

anything which is under discussion

विचारित म्भ Mn, MBh, etc

the being a topic under discussion

प्रसङ्गोत्पत्ति Kull causing

discussion संवादित म्भ L

discussion about duty धर्मोक्तः

R discussion about law धर्मोक्तः R

a discussion about nothing

नानाकारनिवारः Comm on Nyāyam

discussion about religious

observances ब्रह्ममीमांसा SBr

discussion about the law

धर्मसंज्ञाति f — धर्मसंज्ञाति

Kārand 'discussion of duty'

धर्मनिवारः 'discussion of law'

12244

एतद्भिर्भाष्यैः discussion of sacred

works अथर्ववेदः W discussion

on the law एतद्भिर्भाष्यैः introduced

as a subject under discussion

अथर्ववेद mfn. MBh, Kāv, etc

introduced as a topic under

discussion अथर्ववेद mfn. MBh,

Kāv, etc a long discussion

मालावः Mālav making a

discussion मालाव मनु-व अ

place for discussion विवादस्थानम्

MW playful discussion of the

theological question is / solution

विवादः विवादः विवादः

discussion विवादसंवादम्

BHP the subject under discussion

12039 8

प्रालिखित A Prat to enter into

discussion with समुद्दिष्ट,

समुद्दिष्ट (instr) Ail-Ar under

discussion प्रकृत म्भन Kāty Śr,

Kāthās, Sāh Vedic discussion

वेदवादः MBh, etc vehement

discussion वायुहृदय MW versed

in Vedic lore discussion

12240 9

वेदवादिन mfn Heel - uttering

discussions निमशवादिन mfn

Prab.

discussing adj I नि-चारिण (५८)

MBh, Mṛicēh.

I II निभावन W.

discussing duty धर्मवादिन MBh,

Pañc discussing law धर्मवादिन

MBh, Pañc.

discussed adj I I विचारित Mn,

MBh, etc — व्युदित Śāṅkh Br

निवादाध्यासित Sarvad.

I II उपनिबद्ध Comm on Kāty Śr,

etc — मन्त्रित MBh, Kāv, etc.

विप्रबोधित MBh — निप्रलपित MW.

anything which has been discussed

निर्वाहिल Mn 11. 28 the being

discussed प्राज्ञत्वम् MW the

state of having been discussed

निरूपितम् Heat.

to be discussed adj I I निचास MBh,

Kathās, etc - निचास imper.

I II निरूपणीय W -- प्रतिपादक Śamk,

Vedāntas, Kāś - प्रसमीक्ष्य W --

12243. 12

निवेद्यनीय W — व्युत्पाद्य Nyāyam.

not to be discussed अप्रलम्ब

— अमीमांस्य Mn 2. 10 to be

discussed of, प्रतिपाद्यनीय Kap,

Sch difficult to be discussed

उल्लिख्य, उल्लिख्य PhP.

I II प्रतिबन्ध pass प्रतिनिधाय AV.

desire of discussing I II

12244

X³

प्रतिपिपादगिषा Kāvyaṇḍ, Seh.

16w

31.2.18w

disdain व II ऊदयकि MABh, BbP — निगई ,

निगईयति MABh (ए.१ विगईयति) — मन्

cl 8.4 (Dhātup 30.9, 25.67) मनुते, मन्यते

(ep also मन्यति) (with न) RV, etc.

I II अतिमन्, अतिमन्यते RV, etc — क्षिप्

cl 6 क्षिपति, क्षिपते (MABh, etc, ~~cl~~ 4

क्षिप्यति only Bhatt) BbP 4.8.24 & 15.17

— मृधस् कृ — शास् cl 2 (Dhātup

24.67) शास्ति (Ved ~~also~~ and ep also

शास्ति, शासति, शासते) RV 10.32.4.

disdain n II निरस्कारः Pāṇ 2.3.

17, Kāś, Kathās 32.55, ŚāṅgīP —

कदर्थीकृति तु.

I II अपकारः — औद्धत्यम् Kathās, Sāl

— परिहरणीयता Śiś — मृधस् n RV

— लङ्घनम् R, Rājat.

accompanied with disdain सावमान

mfn Bhartṛ mutual disdain

मानकलि m Amar.

disdaining n II पराकरणम् W.

disdaining the look अवमताङ्कुश

mfn L.

disdainful adj II सावहेल Kathās,

Rājat.

II सासूय Kāv, Kathās.

not disdainful अघृणिन् ~~disdainful~~

disdainful of सावज्ञ (loc) Kathās

a disdainful woman मानिनी Kāv.

disdainfully II सावज्ञम् R, Sāh.

disdained adj II वदर्थित — पराकृत

.W.

not disdained II अनुद्वीर्ण अनुद्वीर्ण अनुद्वीर्ण

8
12249

formerly disdained पूर्वनिधीरित संव

to wish to disdain हा desid जिहासति

Prab.

disease n II रोगः AV, etc — व्याधि m ChUp,

Mn, MBh, etc — भामः L, भामनम्, भामयः

SBh, Kāty Śh, Yājñ, R, etc — गदः Suśr,

Ragh, etc — रुग्णता, रुग्णत्वम् MW.

1. II अनार्जवम् L — अपाटवम् — अमः L

— अमतः Un — अमसः Un — अमीवा

RV — अर्दनी m L — अमीवा L —

(said to imply) उप — उपघातः Suśr —

उपतप् m SB², TB² 3.9.17.1 — उपतप् m

L — उपतापः ĀḥuG², MB², Suss², etc

— कासू † L — किल्बिषम् L — केजु

m L — क्रकरः L — क्षिद्रः L — खिद्रः

— ग्राहः SB² 3 — तातल luḥ L —

देहक्षयः L — दोषिकः W — भयः L —

रप् m RV, VS (accord to say also रक्षस्)

— रुज् † MB², MB², etc — रुजाकरः

12212

L — रुद् t W — रोगिता W — माथः

L — मान्यम् Kathās — मृत्युभृत्यः L —

विकरः L — विकारः S&S, MBh, etc —

विकृति t L — व्याबाधः (or व्याबाध)

Divyāu — स्पष्ट m L, स्पष्ट mbu L

— हन्तु m L — हन्तु t — अङ्गजः L

— कुल्फम्, कुल्फः L, गुल्फ — निमेषः

Switz — प्रतिवापः L — मृदरः Uṇ S.

according to the (nature of a disease)

यथाव्याधि Malamāst affected with

the Gulma disease गुल्मवत् mfn

Baudh (Heat 1.11.5) गुल्मिन mfn

Car 5. 9, Sūśr, 6. 42.7 affected

with disease व्याधिन् mb (आ) n

G. S. S, Mn, Yājñ, etc, व्याधिन्

mfn MW affected affected with eye disease

नेत्ररोग mfn Var, नेत्ररोगता any

disease incident to woman स्त्रीरोगः

Cat ~~and~~ any disease of the mouth

मुखरुज् + VarB.S, मुखरोगः Susr,

VarB.S, MarkP any disease

supposed to arise from a diseased

state of the wind in the body (eg

gout, rheumatism, paralysis, etc)

वातरोगः सूक्ष्म, सङ्गस the

cause of a disease आयातनम् सूक्ष्म

— आदानम् L causing disease

रोगप्रद म् VarB & S a child's

disease बालामयः connected with

disease सामय म् Sank —

रोग्य म् L cure of disease

रोगोपशमः Cat the cure of the

disease Kanthakulja कण्ठकुञ्जप्रतीकारः

a disease affecting wheat आल

disease alleviator रोगशान्तकः L

a disease brought on whilst a

person labours under another

उपद्रवः Sus disease destroying

रोगान्तक mbu disease drug इ-

रुग्भेषजम् Var B.S disease in

general यक्ष्मः RV, AV, VS —

गर्भः (१ उच्छादिः on Pāṇ 3.3.298

57) L disease (est of animals)

स्त्रामः RV, TS, Kāth, SBr disease

Est of the three humours of the

body viz pitta, vāy^u and śleshma

दोषः rarely दोषम् SBr a disease

in which the food is as it were

reduced to ashes भस्माग्नि म

a disease of body आनङ्गः Swiss

disease of children बालरोगः Cat—

शेदनम् Sāringś a disease of the

anus and the bladder लूणी Swiss

disease of the chest उरःक्षयः.

disease of the eye चक्षुरोगः

(५१ चक्षुरोगः) — दृष्टिरोगः Cat.

15 दृग्जु + L.

disease of the eyes caused by eating

आम्लाध्युषितम्
acid food) ~~अम्लाध्युषितम्~~ Suir

a disease of the eyelids वर्त्मरोगः

Suir a disease of the female

breast स्तनरोगः Cat disease of

the finger nail निष्यम् Suir 2.

13.1 & 17, 3 f a disease of the

foot विपादिना सूक्ष्, Rājat a

disease of the gums in which the

skin peels off and bleeds परिदरः

Sūks disease of the head शिरोग्रहः

Sūks, Sārings — शिरोगदः सूक्ष्

disease of the lips ओष्ठरोगः —

ओष्ठप्रकोपः disease of the mouth

मुखामयः L a disease of the

nails ~~कुनखम्~~ कुनखम् Swiss a disease

of the palate with children तालुपीडम्

NP₂ a disease of the prepuce

दौश्चर्यम् Mn 11.49, Kull ~~a~~ a disease

of the skin दौश्चर्यम् Mn 11.49, Kull

a disease of the spleen गुल्मवालः

W — गुल्मोदरः W disease of the

wind of the body पवनव्याधि m W

disease personified (as a child of

Mṛityu or death) व्याधि m VP

a disease similar to diabetes

सोमरोगः Nid, SāringS a disease

superinduced on another उपसर्गः

(gana न्यङ्क्वादि Pām 7.3.53)

Sūtr 2. 429.13 a disease to which

fish and leeches are liable इन्द्रमदः

Swiss the disease Visarpa विसर्पि

m विसर्पिना VarB&S — विसर्पिन् m

Swiss the a disease which attacks

the throat of horses रुन्ध्रागतम् MBH

disease without any external injury

अक्षतामयः SBH disfigurement

caused by disease रोगवैरूप्यम्

Kathās destroying eye disease

नेत्ररोगहन् m L → नेत्ररोगचिकित्सः

the evil disease पापयक्ष्मः TS (also

पापयक्ष्मन् Var, Hcat) eye disease

नेत्ररुन् t L, नेत्ररोगः Suss

exhausted by disease ग्लान्नु mfn

Pāṇ 3.2.139, Car 3.1.3, S. 8.16.

free from disease II अरोग mf (m)

n Mn, etc — अनामय mb (आ) n.

II अगद mbn RV, etc — अजमीव

mb (आ) n Ved — अभुग्न mbn —

अरुज् mbn — अरुज mb (आ) n

Sussr, etc — विगद mb (आ) n

Sis.

free from disease of eye हताधिमन्थ

mbn Sussr freed from disease गतरोग
mbn

freed from disease रोगमुक्त mbn Cat

freedom from disease भारोग्यम् MBh, R,

Swiss, Mn, Gaut, Ap — अगदः Mn

freeing from disease अरोगण ~~अरोग्यम्~~ mbn AV

2.32 a great disease महाव्याधि m

Swiss — विरुज + BhP having

the Granthi Visapa disease ग्रन्थिवीसर्पिन

mbn Car 6.11 healing eye disease

नेत्ररोगचिकित्सा an internal disease

अन्तःशरः just begun (a disease) तरुण

m (इ [Pām 4.1.15, Vārt 6, Pat] RV)

n (४ कपिलकादि Ganar 447) MBh, R,

Kum 3.54, Suik a kind of disease

उत्कन्दकः — ककुभः L — ~~कुल्ल~~

कुल्लाषः L — गर्तः L, कर्त १५ —

— अ जायान्यः AV 7.76.3४५, 19.

मम. 2 — द्रोण्यामयः KātyŚr 20.3.16, Sch,

भरिष्ट्यामय — द्वन्द्वः L — धनुर्वीतः Cat

धूमोद्भरः Ratn, Dās, Megh, L —

नीली L — पनसिका, पनसी SwŚr —

पराकः L — परिसर्पणम् SwŚr, परिसर्पण

— पृषातकी AV — पुष्करः L —

प्रतानः L — भस्मरोगः MW, भस्माग्नि

— रङ्ग रङ्गा Kāśīk — लेपः Car

— वदनश्यामिका Cat — वह्निरोहिणी

Swiss, SauringS — वातबलासः Cat —

विक्रिन्दु m AV — विक्षेपः Cat — ^{विद्रधः} ~~विद्रधः~~

AV, विद्राघे — विपत्नः, विपत्नम् Cat

— विलोहितः AV — विशरः m AV

— विशरीकः AV — श्रवणः MW,

श्रोण — श्लेष्मापित्तम् ~~Bhpr~~ ~~Bhpr~~ Bhpr

स्नेहन् m only L — स्नेहु m L —

स्थूणा L — स्त्रीतानुक्रोगः Cat —

स्फिकस्त्रावः VarB&S — हृद्गुण to La

particular class of deities presiding over

diseases ~~लोकाय~~ लोकविनायकाः m pl

Vahnip a particular class of disease

वातासृज, वातासृ n Bhp2, = वातासृ

yu relating to diseases of every

kind सार्वरोगिक, सार्वरौगिक m pl Car,

Cat subject to many disease पुरुष

mfu BHP ~~use~~ useful in diseases of

every kind सार्वरोगिक, सार्वरोगिक mfu

Car — सार्वरोगिक mfu Car a kind

of disease (destroying the membrum

virile) मांसपाकः Suṣṣ a kind of

disease in a child (ascribed to the

demon Pūtana) पूतना W a kind

a kind of disease of the eye संधिसिक्ता

संधिसिक्तासितरोगः Cat a kind of disease

of the lens of the eye परिभायिन् m.

Suisr a kind of disease of the nose

with discharge of purulent blood पूयस्कः

(दे रोग) Suisr a kind of disease of the

outer ear ग्रन्थिकः Suisr a kind of

disease of the pupil of the eye परिभायिन्

m Sushr, ~~लिङ्गमक्ष~~ लिङ्गनाश a kind of

disease (perhaps one attended with

difficulty and swallowing?) गरः (g

उच्छादि Kōś on Pāṇ 3.3.29 & 57) Sushr

1.4, 6.39.208 a kind of urinary

disease घातकृच्छ्रम् SāṅgS 7.57

a kind of woman's disease रक्तमाद्री L

mouth-disease वदनरोगः VarB.S,

वदनामयः L not visited by disease

or famine नीरोगदुर्गिह mbn Kathās

a particular disease अग्निदाहः —

भरिष्टरोगः KātyŚr, Śch, भरिष्टयामय

KātyŚr — उपचित् † VS 12.97 —

उद्युगम् [BRD] AV 5.22.11 — बलाकः

VS, AV — बुध्नरोगः Car — ब्रध्नः L

ब्रध्नः

— ~~ब्रध्नः~~ Car — भगदारणम् Heat —

मुखमण्डिका (MBh, Suiś) मुखमण्डिनीका

(SārṅgS) — रक्त रक्तवालः Gāṇḍap

— लिङ्गलेपः Cat — वातग्रहः Pañcar —

विवृता Suiś — विष्कन्धः AV, TS —

विसर्पः Suiś — विसर्पः, विसर्पकः AV

— संस्कन्धम् AV a precatular

disease and the female demon pre-

siding over it (reckoned among the

yoginis) बिडाली Heat a particular

disease (caused by overdrinking) ध्वंसकः

a particular disease of horses स्थाणुरोगः

L a particular disease of morbid

appetite from or over digestion भस्मकम्

L a particular disease of the blood

रक्तार्ति L a particular disease

of the body आस्त्रावः AV 1.2.4, 2.3.3.

5 a particular disease of the ear

परिलेहिन् m Susr a particular disease

of the head शिरःपाक्ः Śāringś a

particular disease of the three humours

दोषभेदः Susr a particular disease of

the tongue क्षिजित्वः Susr a particular

form of the disease called gulma

रक्तगुल्मः GārudaP a particular

form of urinary disease स्तम्भग्रन्थि म

Cor a particular kind of disease प्रमोत

AV 9.8.4 a particular (prob infec-

tious) disease संचारव्याधि म

L the place of disease रोगभू to L

possessing freedom from disease

सहारोग्य mbn L produced out of

another disease औपसर्गिक mbn

Swiss related to disease रोग्य mbn

L the seat of disease रोगभू † L

a severe disease महाव्याधि m Swiss

suffering from a kind of disease

भस्मरोगिन् MW suffering from disease

सामय mbn Samk — (moral)

सापिन् mbn W — (physical) सापिन्

mbn ~~ibc~~ ifc W suffering from

35
12280

from Mañjishthā meha disease

~~मज्जिम~~ मज्जिष्ठा मेहिन Suisse suffering

from the disease Arishta अरिष्टम् mfn

Kausi swelling disease swelling

disease शोथरोगः Bkpr a sympt

a symptomatic disease कान्तारम् W

an unknown disease अज्ञातयक्ष्मन् m

RV 10.161.1, AV yellow disease

पाण्डुमयः सुख, पाण्डुति + Car a class

of disease रोगानीकम् Car driving away

diseases भमीवचातन mt (ई) n RV, AV

The enemy of diseases गदाराति m L

increase (of diseases) मूर्धनम् MBh.

diseased adj II रुग्ण W — रोगित

VarBh — व्याधित + (भा) Vājñ, GṛŚrS,

Mn, etc, व्याधिन् MW — रोगिन् Mn,

MBh, etc.

I II अपगत — अपटु L — अभ्यामित,

अभ्यान्त १ — अग्रथाविन् TS, Kātyāṣṭh —

विकृत L — सरुज MBh, R, etc — सरोग.

a diseased affection of a horse's feet

पिच्छा L diseased by आनुर ६ (आ)

(incomp) MBh, R, etc a diseased

spot रोगः सुख having diseased nails

कुनखिन् AV, TS, Kāth, etc.

disembark । I प्रत्यवतृ, प्रत्यवतरति

Divyâv — नावं परित्यज MW.

। II उत्तृ, उत्तरति and उत्तिरति

(Ved) — उत्तृ caus उत्तारयति

Pāṇcat.

disembarking । II उत्तरणम्.

disembarked adj । II आसिना

Pāṇ, Sch.

disemboque

to disemboque (as a river) into II

अभिनिविष्, अभिनिविशते (acc) BkP.

to disemboque into अभिप्रविष् (acc)

BkP — अभिप्रवृत् अ (acc) R.

X

12285

desirous to disembowel

1 II चिकित्तिषु mbn

Sinhās 29.2.

to disengage one's self from

अविर् (acc) BHP.

अविर्

disentangle ub । I भिद् ल 7 भिनत्ति, भिन्ते, ल ।

भेदति (RV) MBh, Kāu, etc.

1
12643

disesteem vb II अवज्ञा, अवजानाति, MBh, etc.

~~III अवज्ञा, अव~~

disesteem n II अवज्ञा, अवज्ञानम् Ragh 1.70

Hit. —

disesteemed adj II असंगत (Pāṇ 5.121)

L. —

to be disesteemed II अवज्ञेय mbn MBh

etc, Yājñ 1.18.153.

disfavour n II અપ્રસાદ: .

I II અસાધુ n ડિ 2, ChUp — દ્રેષ્ટતા

(Pañc) દ્રેષ્યત્વમ્ (~~BhP~~) (BhP) — નિરોધ:

W — વામતા also વામતાઃ & Kāv,

Rājat, વામત્વમ્ VarB.S.

disfavourably અસાધુના instr ~~ચં~~ ડિ

2, ChUp, અસામ્ના instr .

disfigure vb II उपस्कृ, उपस्कुरुते.

The act of disfiguring विसृपकरणम्

R, Bhp.

disfigurement n II विकृतम् (ifc + आ)

MBh, R, Susr, etc — विक्रिया R.

outward disfigurement बाह्यविकारः L.

an eruption which disfigures the

face मुखवृषिका Bhp, Susr, S.

disfiguring adj । II विरूपकरण f (ई) Bhp.

। II रूपनाशिन् MBh.

disfigured adj । II दुराकृति R, Hariv —

वैकृत f (ई) MBh.

। II असंस्थान R — गतश्रीक Hariv 3722 —

परिमिन्न MBh — प्रमिन्न MBh — (esp)

विकृत Mn, MBh, etc — व्याकृत W — शबल

f (आ, ई) Bhp.

disfigured by a fault दोषदूषित,

दोषदूषितत्वम् Sarvad.

X
12293

disgrace vb । I कलङ्कय Nom कलङ्कयति

Das — परिभू, परिभवति, परिभवते

MBh.

I विदूष caus विदूषयति RV, Bhp.

disgrace n

disgrace । I अपमानः, अपमानम् —

विदम्बनम्, विदम्बना Bhp — परिभवः

MBh, Kāv, etc.

I अख्यातिः — अख्याति f

अदक्षिणपथ Divyāṅ — अधःक्रिया,

अपमानः — अपकीर्ति † — अपरव्याप्ति

† Bhojac — अपभ्रंशस् न

अवयम् RV, AV — असाध्य न ऽभ्र,

2. chup — तेजोभ्रंशः, तेजोभ्रंशः
ह

— दुर्मिश्रं Naish 1. 88 — निन्द्यता

mn.

causing disgrace — अकीर्तिकर mn.

3
12295

causing disgrace to a family

कुलशुद्धिः Kathās 22.216

disgrace of a family कुलशुद्धिः

Pañcat — कुलशुद्धिः family

disgrace कुलशुद्धिः not subject

to disgrace निरभिभवम्

Bharts one who disgraces the

name Vishnu वासुदेवः

Hariv.

disgracing adj । I पांसन †

(इ) मझ, R, etc († आ only in

Voc पांसने at the end of a Sloka)

— निहुम्बन् Kāv, Bhp — निऽम्बिन

Var B. S.

I II उपक्रोशनकर Hariv — दुम्बन्

† (इन्ना) Mn, मझ, R, etc —

पांसुत — विदूषक BHP — संदूषणकर

f (इ) (gen) Hariv.

disgracing of family कुलपांसन

f (इ) कुलपांसिन, कुलपांसुत

MBH, R, etc disgracing one's

family कुलकलङ्कारिन पांसुत

कुलदूषण Mricch — उरकुल

f (आ) Sak, 128 to disgracing

6
12298

(the name) Sāka शाकविदम्बक

Kāv.

disgraceful adj. I रव्यातिद्ध W

वेज्जाकर † (इ) Kāvyaḍ, वेज्जाकरिण

† (इणी) W.

I II अरव्यातिकर — अपमशस्कर

अपमशस्कर † (इ) MBh, etc, अपमशरय

R, Bhp, Suśr — अवधवत AV 7.

103.1 — राजाज ५ (आ) Rājat

राजाजकारिण Pañcat.

disgraceful act — कोडीनम् Kād

an exclamation meaning 'a

disgraceful deed is perpetrated'

अशुभिज्जम Pañcat, Kathās,

(Prākṛit अशुभिज्जम Sak.

disgraced adj II अशुभिज्जम Bhartṛ,

Kathās, etc, कथादिनि Kāvyād,

Naish, etc — अपमानित Sāṅkh Gṛ,

etc.

I II अमरशस्त्र SBr 14, KātyŚr —

liable to be disgraced ग्राम

निद्रुषित R — निमान Bhp —

संघर्षित Hariv.

liable to be disgraced ग्राम

12301

9

MBh, Kām disgraced by

प्रास्यल ये Sak 5. 28.

3111211

